EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 29.9.2021.
COM(2021) 592 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

par to, kā tiek piemērota 2009. gada 18. jūnija Direktīva 2009/52/EK, ar ko nosaka minimālos standartus sankcijām un pasākumiem pret darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu valstspiederīgos, kuri dalībvalstī uzturas nelikumīgi

Ievads

Spēja risināt problēmas, ko rada neatbilstīga migrācija uz ES, ir būtisks elements **visaptverošā, ilgtspējīgā ilgtermiņa pieejā migrācijai**, kā ierosināts saskaņā ar jauno Migrācijas un patvēruma paktu[1]. Minētā pieeja nodrošina ES politikas izstrādes saskaņotību tādās jomās kā migrācija, patvērums, integrācija un robežu pārvaldība, lai palīdzētu novērst nedrošu un neatbilstīgu ieceļošanu Eiropas Savienībā. Jaunā pakta mērķis ir atturēt no neatbilstīgas migrācijas, novērst migrantu ekspluatāciju organizētā veidā un sekmēt ilgtspējīgus un drošus likumīgus ieceļošanas kanālus tiem, kam nepieciešama aizsardzība. Atjaunotais ES rīcības plāns migrantu kontrabandas novēršanai 2021.–2025. gadam[2], kas publiskots vienlaikus ar šo ziņojumu, dod rīkus cīņai pret krimināliem kontrabandas tīkliem un sekmīgai atturēšanai no neatbilstīgās migrācijas, cieši sadarbojoties dalībvalstīm, ES iestādēm un struktūrām, kā arī partnervalstīm.

Lai sekmīgi reaģētu uz neatbilstīgo migrāciju, ir arī jānovērš migrantus motivējošie **virzītājspēki**, kas liek uzsākt bīstamo ceļojumu uz ES. Iespēja neatbilstīgajiem migrantiem, dodoties labākas dzīves meklējumos, **atrast darbu neoficiālajā ekonomikā**[3], tādējādi gūstot resursus ģimenes locekļu iztikai izcelsmes valstīs, ir viens no šādiem virzītājspēkiem pat tad, ja šāda situācija padara viņus neaizsargātus pret ļaunprātīgu izmantošanu un ekspluatāciju. Neatbilstīgo migrantu nelikumīga nodarbinātība ir sarežģīta parādība, kas ietekmē vairākas jomas, tostarp migrācijas, nodarbinātības un sociālo politiku, fiskālo politiku un personas tiesību ievērošanu. Lai gan privātajās mājsaimniecībās, mazajos, vidējos un lielajos uzņēmumos, kā arī dažādās tautsaimniecības nozarēs ir atšķirīgs nelikumīgās nodarbinātības apjoms un izplatības līmenis, nelikumīgā nodarbinātība tomēr ļauj darba devējiem, kas ir gatavi samazināt darbaspēka izmaksas un apiet noteikumus, **ļaunprātīgi izmantot darba ņēmējus**, kas ir gatavi uzņemties mazapmaksātu, mazkvalificētu darbu darbietilpīgās jomās, piemēram, būvniecībā, lauksaimniecībā, uzkopšanas un viesnīcu/ēdināšanas nozarē.

Turklāt tādu personu nelikumīga nodarbinātība, kam nav atļauts uzturēties ES (līdzīgi kā tādu personu nedeklarēts darbs, kam ir tiesības uzturēties, bet ne strādāt), kā arī neoficiālā ekonomika kopumā **rada ekonomisku kaitējumu**, jo to rezultātā tiek zaudēts publiskais finansējums, nodokļu un sociālās iemaksas, samazinās algas un pasliktinās darba apstākļi, kā ar rodas negodīga konkurence starp uzņēmumiem[4].

Nelikumīgā nodarbinātība arī pakļauj migrantus **individuālo un sociālo tiesību pārkāpuma** riskam, jo īpaši var skart darbaspēka ekspluatācija, nestabili dzīves un darba apstākļi, kā arī ierobežota piekļuve sociālajai aizsardzībai vai šādas aizsardzības neesamība. Turklāt dažos gadījumos darbaspēka ekspluatācijai var arī būt saikne ar smagiem noziedzīgiem nodarījumiem un organizēto noziedzību, un tas īstenojas līdz ar iesaistīšanos cilvēku tirdzniecībā darbaspēka ekspluatācijai vai neatbilstīgo migrantu ekspluatācijā, ko veic

[1] COM(2020) 609 final.
[2] COM(2021) 591.
[3] Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) Rezolūcijā par pienācīgas kvalitātes nodarbinātību un neoficiālo ekonomiku (2002) "neoficiālā ekonomika" definēta kā "jebkāda saimnieciskā darbība, ko veic darba ņēmēji un ekonomikas vienības, kas atbilstoši tiesību aktiem vai praksē nav vienojušies vai ir nepietiekami vienojušies par oficiālu darba kārtību".
[4] Eiropas migrācijas tīkla kopsavilkuma ziņojums "Illegal employment of Third Country Nationals in the European Union" (2017), 10. lpp.

kontrabandas tīkli ar parādu verdzības palīdzību (cilvēki tiek piespiesti strādāt, lai atmaksātu parādu), kā arī radot ekspluatējošus darba apstākļus. Noziedzīgi tīkli arī pievēršas migrantiem, kas jau nelikumīgi uzturas Eiropas Savienībā, piespiežot viņus strādāt izteikti ekspluatējošos darba apstākļos, izmantojot viņu neaizsargātību un gatavību piekrist jebkāda veida darba iespējai, lai paliktu Eiropas Savienībā un gūtu ienākumus[5].

Ir **grūti novērtēt nelikumīgās nodarbinātības izplatību** Eiropas Savienībā, jo tā ir "slēpta" parādība, kas saistīta ar neoficiālo ekonomiku dalībvalstīs. Norādes liecina, ka neatbilstīgo migrantu nelikumīgā nodarbinātība ir lielāka vietās, kur neoficiālās ekonomikas procentuālā daļa ir liela[6]. Lai gan tiek lēsts, ka nelikumīgās nodarbinātības[7] apjoms Eiropas Savienībā vidēji[8] ir 16,8 % no visas nodarbinātības, aprēķināt neatbilstīgo migrantu nelikumīgās nodarbinātības izplatību kļūst aizvien grūtāk, jo īpaši attiecībā uz aspektiem, kas saistīti ar dzimumu un bērniem[9], jo joprojām ir grūti noteikt neatbilstīgās migrācijas apjomu.

Papildus stingrākiem pasākumiem, kas paredzēti, lai jau sākotnēji novērstu neatbilstīgo migrāciju, neatbilstīgo migrantu nodarbināšanas iedarbīgs aizliegums joprojām ir galvenais elements neatbilstīgās migrācijas un attiecīgi arī tās ekonomiskās un sociālās ietekmes novēršanai, tostarp nodrošinot personu tiesību ievērošanu.

1. Paziņojuma mērķi

Direktīva par sankcijām pret darba devējiem[10] nosaka Eiropas tiesisko regulējumu neatbilstīgo migrantu, kas ir daudz nestabilākā un neaizsargātākā situācijā nekā citi trešo valstu valstspiederīgie, nelikumīgās nodarbinātības novēršanai un reaģēšanai tieši uz šādu nodarbinātību. Lai gan vienlīdz svarīgi ir pievērsties arī migrējošajiem darba ņēmējiem, kas uzturas likumīgi, saistībā ar šādu darba ņēmēju nodarbinātību un tiesību pārkāpumiem, tie nav šīs direktīvas darbības jomā, jo uz tiem attiecas ES regulējums par atbilstīgu migrāciju[11] un konkrēti valsts tiesību akti.

---

[5] ES Smagās un organizētās noziedzības draudu novērtējums 2021. gadā (Eiropols).

[6] Eiropas migrācijas tīkla kopsavilkuma ziņojums "Illegal employment of Third Country Nationals in the European Union" (2017), 14. lpp.

[7] Kas attiecas uz neoficiālu nodarbinātību, Starptautiskās Darba organizācijas ziņojumā "Defining and measuring informal employment" (2005) ir atsauce uz nestandarta, netipisku, alternatīvu, neatbilstīgu, nestabilu nodarbinātību.

[8] Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) faktu lapa "Overview of the informal economy in the EU": https://www.ilo.org/budapest/WCMS_751319/lang--en/index.htm.

[9] Eiropas migrācijas tīkla kopsavilkuma ziņojums "Illegal employment of Third Country Nationals in the European Union" (2017) liecināja, ka dzimuma ziņā, pamatojoties uz 11 pētījumā iesaistīto dalībvalstu sniegto statistikas informāciju, ir atklāts, ka galvenokārt vīrieši (no 69 % Kiprā līdz 100 % Lietuvā un Slovākijā) strādā nelikumīgi tajās dalībvalstīs, kas sniegušas datus.

[10] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/52/EK (2009. gada 18. jūnijs), ar ko nosaka minimālos standartus sankcijām un pasākumiem pret darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu valstspiederīgos, kuri dalībvalstīs uzturas nelikumīgi (OV L 168, 30.6.2009., 24. lpp.).

[11] ES atbilstīgās migrācijas regulējums (Vienotās atļaujas direktīva (2011/98/ES), Zilās kartes direktīva (2009/50/EK), Sezonas darbinieku direktīva (2014/36/ES), Direktīva par pārcelšanu uzņēmuma ietvaros (2014/66/ES), Studentu un pētnieku direktīva (ES) 2016/801, Pastāvīgo iedzīvotāju direktīva (2003/109/EK)) paredz noteikumus, kas nodrošina dalībvalstu vienlīdzīgu attieksmi pret trešo valstu valstspiederīgajiem cita starpā attiecībā uz darba apstākļiem, veselības aizsardzību un drošību darba vietā, profesionālo apmācību un konsultāciju pakalpojumiem.

Direktīvā ir ietverti noteikumi, saskaņā ar kuriem darba devējiem ir jāpārbauda trešo valstu valstspiederīgo tiesības uzturēties ES, kā arī sankcijas neatbilstīgo migrantu darba devējiem, paredzot minimālos standartus un nelikumīgās nodarbinātības atklāšanas mehānismus. Tajā ir arī izklāstīti pasākumi **neatbilstīgo migrantu tiesību aizsardzībai**, nosakot mehānismus neizmaksātā atalgojuma atprasīšanai, tādu sūdzību iesniegšanas atvieglošanai, kas var atklāt nelikumīgu nodarbinātību, un pagaidu uzturēšanās atļauju izsniegšanai īpaši ļaunprātīgu darba devēju upuriem, lai varētu piedalīties kriminālprocesā.

Direktīva dod dalībvalstīm iespēju **elastīgi** rīkoties, lai izstrādātu dažādas pieejas nolūkā sasniegt tās mērķus, kas ļauj ņemt vērā vietējās ar darba tirgu saistītās īpatnības, nelikumīgās nodarbinātības un neatbilstīgās migrācijas lomu un pārkāpuma smaguma pakāpi. Tomēr dalībvalstīm jānodrošina, ka šie noteikumi sekmīgi attur no iesaistes neatbilstīgajā migrācijā un cīnās pret nelikumīgu nodarbinātību. Neefektīva valsts pieeja cīņai ar nelikumīgu nodarbinātību, kas nemazina neoficiālās ekonomikas pievilcību neatbilstīgajiem migrantiem un attiecīgi nesekmē jaunieradušos neatbilstīgo migrantu skaita samazināšanos, **rada domino efektu visām dalībvalstīm un ES migrācijas politikai kopumā**.

Paziņojumā ir apskatīta direktīvas **praktiskā piemērošana** pēc **paziņojuma atbilstoši jaunajam paktam** par to, ka Komisija novērtēs, kā stiprināt direktīvas iedarbīgumu, kā arī izvērtēs turpmākas rīcības nepieciešamību. Šajā kontekstā Komisija arī sazināsies ar jaunizveidotās Eiropas Darba iestādes darba grupu "*Eiropas platforma sadarbības stiprināšanai nolūkā novērst nedeklarētu darbu*" (turpmāk tekstā "Eiropas platforma nedeklarēta darba novēršanai").

Ar šo paziņojumu arī tiek izpildīts pienākums regulāri ziņot Eiropas Parlamentam un Padomei, kā izklāstīts Direktīvas par sankcijām pret darba devējiem 16. pantā. Tajā ir noteiktas vajadzīgās **darbības, lai pastiprinātu direktīvas īstenošanu**, pievēršoties trīs galvenajiem darbības virzieniem: sankcijas pret darba devējiem, pasākumi neatbilstīgo migrantu tiesību aizsardzībai un pārbaudes. Paziņojumā cita starpā ir pētīta 6. panta 2. punkta un 6. panta 5. punkta īstenošana attiecībā uz efektīvām procedūrām prasību iesniegšanai par atlikušajiem maksājumiem un ierobežota laika uzturēšanās atļauju izsniegšanu kriminālprocesa gadījumā.

Paziņojums seko pirmajam 2014. gada maija īstenošanas ziņojumam [12] un balstās uz dalībvalstu un daudzu dažādu ieinteresēto personu (proti, arodbiedrību, darba devēju un uzņēmumu apvienību jeb asociāciju, nevalstisko organizāciju un migrantu pārstāvju) sniegto kvalitatīvo un kvantitatīvo informāciju[13] (tostarp datiem par 2019. un 2020. gada pārbaudēm un to rezultātiem). Tajā arī ņemts vērā Pamattiesību aģentūras veiktais darbs, lai aizsargātu

[12] COM(2014) 286 final, tas liecināja, ka bija trūkumi, sadrumstalotība un neatbilstības, lai gan visās dalībvalstīs ir aizliegta nelikumīga nodarbinātība un tās ir paredzējušas finansiālas vai administratīvas sankcijas vai krimināls odus; sankciju smaguma pakāpe ievērojami atšķīrās, kā rezultātā radās vajadzība novērtēt samērīgumu un atturošo ietekmi. Tas liecināja, ka bija iespēja panākt uzlabojumu visās jomās, kur tika piedāvāta aizsardzība, tostarp saistībā ar prasībām pret darba devējiem, sūdzību mehānismiem un piekļuvi informācijai. Tika arī atklāts, ka bija nepieciešami vērienīgi pasākumi, lai uzlabotu pārbaudes un to prioritāšu noteikšanu, sistemātiski identificējot riskam pakļautās nozares.

[13] Dalībvalstis informāciju par direktīvas īstenošanu sniedza, izmantojot Komisijas sagatavoto aptaujas anketu.

neatbilstīgos migrantus no ekspluatācijas darbā[14]. Lai gan paziņojums tiecas noteikt ceļu uz priekšu, tajā atzīts, ka pastāv **būtisks trūkums Komisijas rīcībā esošajā informācijā**, kas apgrūtina galīgu secinājumu izdarīšanu par to, kāda ietekme ir Direktīvai par sankcijām pret darba devējiem un kāds ir tās iedarbīgums. Šajā paziņojumā ir norādīti konkrēti pasākumi, kas jāveic, lai novērstu šos trūkumus.

2. Nelikumīgā nodarbinātība un darba devējiem piemērotās sankcijas

Iedarbīgas, samērīgas un atturošas finansiālās sankcijas un krimināls odi par nelikumīgu nodarbinātību joprojām ir būtiski, lai mazinātu stimulus darba devējiem pieņemt darbā neatbilstīgos migrantus. Sankcijām jāatsver ekonomiskais ieguvums no neatbilstīgo migrantu pieņemšanas darbā. Darba devējiem piemērotajām sankcijām arī jāatspoguļo noziedzīgā nodarījuma smaguma pakāpe un samērīgi jāreaģē uz pārkāpuma smagumu gadījumos, kad darba apstākļi ir īpaši ekspluatējoši (piemēram, pastāvīgi pārkāpumi, ievērojams darbā pieņemto neatbilstīgo migrantu skaits un cilvēku tirdzniecības upuru nodarbināšana). Sankciju iedarbīga un samērīga piemērošana ir **atturoša**, kad atklāšanas un sankciju piemērošanas risks ir lielāks nekā ekonomiskais labums no neatbilstīgo migrantu pieņemšanas darbā.

Pamatojoties uz šiem principiem, Direktīvā par sankcijām pret darba devējiem ir noteikti minimālie standarti finansiālajām sankcijām un krimināls odiem darba devējiem, kā arī papildu administratīvie pasākumi, piemēram, to priekšrocību liegšana, ko saņem ar valsts starpniecību, un aizliegums slēgt valsts līgumus, lai cīnītos ar nelikumīgo nodarbinātību. Dalībvalstis var elastīgi noteikt sankciju faktisko līmeni atkarībā no konkrētās valsts situācijas, pārkāpuma smaguma pakāpes un darba devēja statusa (fiziska vai juridiska persona), un dalībvalstis var arī ieviest standartus, kas ir stingrāki nekā direktīvā noteiktie minimālie standarti. Vienlaikus ir ļoti svarīgi, ka zonā bez iekšējām robežām, lai novērstu neatbilstīgo migrāciju, uz kopēja pamata tiek veiktas darbības nelikumīgās nodarbinātības izskaušanai un ka visas valsts sistēmas darbojas efektīvi. Trūkumi vienā vai vairākās dalībvalstīs mazinātu atturošo ietekmi uz nelikumīgo nodarbinātību un tādu personu neatbilstīgu migrāciju, kas ir gatavas strādāt neoficiālajā ekonomikā, kopumā ietekmējot ES migrācijas politiku.

Nelikumīgā nodarbinātība skar dažādas ekonomiskās vides, tostarp privātas mājsaimniecības, mazos vai vidējos uzņēmumus un lielos uzņēmumus. Ir svarīgi nodrošināt, ka visa veida darba devēji ir **informēti un zina** par likumīgas nodarbinātības un nolīgšanas iespējām, darbībām nelikumīgās nodarbinātības novēršanai un izvairīšanos no tās, kā arī neatbilstīgo migrantu darbā pieņemšanas risku un sekām.

Dalībvalstis kopumā ir transponējušas valsts tiesību aktos Direktīvu par sankcijām pret darba devējiem, lai gan izvēlētā pieeja ievērojami atšķiras, jo to ietekmē dažādi faktori (piemēram, dažādas valstu sankciju sistēmas, sociālā ietekme un nelikumīgās nodarbinātības uztvere, ekonomiskā situācija un algu līmenis, nelikumīgās nodarbinātības izplatība ekonomikā). Tas atspoguļojas lielajā finansiālo sankciju (1. tabula) un krimināls odu (2. tabula) diapazona un smaguma pakāpes daudzveidībā, kā arī dažādajās dalībvalstu izvēlēs saistībā ar citu pasākumu izmantošanu (piemēram, aizliegums saņemt publisku atbalstu vai

[14] Pamattiesību aģentūra, "Protecting migrants in an irregular situation from labour exploitation: role of the Employers Sanctions Directive" (2021), pieejams vietnē: https://fra.europa.eu/en/publication/2021/employers-sanctions-against-exploitation.

ES finansējumu vai aizliegums slēgt valsts līgumus). Turklāt ir sadrumstalota un nepilnīga pārskata informācija par kriminālvajāšanu, kas uzsākta pret darba devējiem, un praksē piemērotajām sankcijām, **apgrūtinot pilnīgu** direktīvas **ietekmes novērtēšanu** saistībā ar pieeju iedarbīgu sankciju noteikšanai attiecībā uz nelikumīgo nodarbinātību visās dalībvalstīs un sankciju iedarbīguma, samērīguma un atturošās ietekmes panākšanu.

2.1. Finansiālās sankcijas

Direktīva nosaka, ka darba devējiem, kuri pieņem darbā neatbilstīgos migrantus, piemēro finansiālās sankcijas, kurām būtu proporcionāli jāpalielinās atbilstoši nodarbināto neatbilstīgo migrantu skaitam un kuras varētu samazināt gadījumos, kad nodarbinātība ir bijusi personiskām vajadzībām (piemēram, palīdzība mājās). Kā jau norādīts 2014. gadā, visas dalībvalstis ir transponējušas noteikumus par darba devējiem piemērojamajām finansiālajām sankcijām. Tomēr, tā kā trūkst informācijas par finansiālo sankciju piemērošanu darba devējiem praksē, nav iespējams pārliecinoši novērtēt ietekmi šajā jomā. Ierobežotā informācija liecina, ka pastāv **ievērojamas atšķirības to naudas sodu apmērā**, kas piemēroti juridiskām personām par katru nodarbināto neatbilstīgo migrantu; minimālo sankciju diapazons ir no 300 EUR Beļģijā līdz aptuveni 10 000 EUR Horvātijā, un maksimālo sankciju diapazons ir no 3000 EUR Beļģijā, Kiprā un Igaunijā līdz 43 000 EUR Itālijā.

Lai sniegtu ieskatu **sankciju samērīgumā**, jānorāda, ka tās var būt no aptuveni 1,5 līdz [15]92[16] vai pat 700[17] minimālajām mēnešalgām attiecīgajā dalībvalstī. Turklāt saskaņā ar valsts tiesību aktiem vairumā dalībvalstu[18] ir noteikta summa vai minimālais naudas sods un tas, kā tas proporcionāli palielinās par katru nodarbināto neatbilstīgo migrantu, bet atlikušajās dalībvalstīs tiesu iestādes lemj par precīzu summu atkarībā no iesaistīto neatbilstīgo migrantu skaita[19].

Atšķirības piemēroto naudas sodu līmenī dalībvalstīs ir atkarīgas no dažādiem elementiem, piemēram, ekonomiskās situācijas un minimālās algas dalībvalstī. Turklāt darba devēja veids (piemēram, mājsaimniecība vai uzņēmums) arī ietekmē sankciju līmeni un raksturu. Tomēr dalībvalstīm jāpārliecinās, ka **atšķirības sankciju līmenī ir pamatotas un sankcijas katrā dalībvalstī ir iedarbīgas, samērīgas un atturošas**.

Dalībvalstis ar stingrāku sankciju sistēmu uzskata, ka **lielākas finansiālās sankcijas pienācīgi attur** no nelikumīgas nodarbinātības, bet dalībvalstis, kur ir mazākas sankcijas vai kur sankciju risks tiek uzskatīts par zemu salīdzinājumā ar iespējamo peļņu no nelikumīgas nodarbinātības, ir konstatējušas, ka **sankcijas nav pietiekami atturošas**[20]. Tāpēc fakts, ka 11 dalībvalstis kopš 2014. gada ir mainījušas savus tiesību aktus, lai palielinātu piemēroto naudas sodu apmēru, ir indikatīvs. Pamattiesību aģentūra arī norāda, ka praksē vairumā dalībvalstu darba devējiem piemērotās sankcijas un sodi nav pietiekami lieli, lai atturētu darba

[15] Latvija.
[16] Bulgārijā sankciju diapazons var būt no 3 līdz 92 minimālajām mēnešalgām (no 2000 BGN līdz 60 000 BGN).
[17] Čehijā sankciju diapazons var būt no 5 līdz 700 minimālajām mēnešalgām (no 50 000 CZK līdz 10 000 000 CZK).
[18] Austrija, Beļģija, Bulgārija, Francija, Grieķija, Horvātija, Igaunija, Itālija, Kipra, Lietuva, Luksemburga, Nīderlande, Rumānija, Slovākija, Slovēnija, Spānija, Ungārija un Zviedrija.
[19] Čehija, Latvija, Malta, Polija, Portugāle, Somija un Vācija.
[20] Eiropas migrācijas tīkla kopsavilkuma ziņojums "Illegal employment of Third Country Nationals in the European Union" (2017), 30. lpp.

devējus no iesaistes nelikumīgā nodarbinātībā[21]. Turklāt Eiropas platformas nedeklarēta darba novēršanai veiktais darbs liecina, ka ne tikai labi funkcionējoša sankciju sistēma un to piemērošana, bet arī labas un skaidras struktūras ir vienlīdz nozīmīgas, lai sekmētu un veicinātu atbilstību[22].

2.2. Krimināls odi

Saskaņā ar Direktīvu par sankcijām pret darba devējiem kriminālsodi (kas var būt krimināltiesiski naudas sodi, cietumsods vai cita veida sods) tiek piemēroti **smagos nelikumīgas nodarbinātības gadījumos**, kad ir atbildību pastiprinoši apstākļi, piemēram, atkārtoti pārkāpumi, ievērojama skaita neatbilstīgo migrantu nodarbināšana vai to nodarbināšana īpaši ekspluatējošos apstākļos, vai cilvēku tirdzniecības upuru un nepilngadīgo nodarbināšana. Vairumā dalībvalstu nelikumīga nodarbinātība jau pati par sevi ir noziedzīgs nodarījums[23], bet atlikušajās dalībvalstīs par nelikumīgu nodarbinātību visos direktīvā paredzētajos apstākļos[24] kopumā ir paredzēts kriminālsods.

Kopš 2014. gada ir panākts **noteikts progress, veicot tiesību aktu izmaiņas** Itālijā, Vācijā, Francijā un Zviedrijā, atvieglojot kriminālsodu piemērošanu praksē[25]. Piemēram, Itālijā ir atcelta prasība par to, ka ekspluatācijai jānotiek ar vardarbības, draudu un iebiedēšanas palīdzību, un darba ņēmēju pieņemšana darbā vai nodarbināšana ekspluatējošos apstākļos atzīta par noziedzīgu nodarījumu. Vācijā ekspluatācija un peļņas gūšana pati par sevi, nevis tikai personas piespiešana iesaistīties ekspluatējošā darbā, tiek uzskatīta par noziedzīgu nodarījumu. Francija ir paplašinājusi darba inspekcijas pilnvaras, iekļaujot tajās cilvēku tirdzniecības, piespiedu darba un kalpības noziedzīgo nodarījumu dokumentēšanu. Zviedrijā ir pieņemti tiesību akti, pastiprinot krimināl atbildības noteikšanu par cilvēku tirdzniecību, vēršoties pret ekspluatāciju maldināšanas ceļā vai izmantojot citas personas atkarību, neaizsargātību vai sarežģīto situāciju, kā arī ekspluatāciju piespiedu darba ceļā.

Tomēr dalībvalstīs atšķiras kriminālsodu smaguma pakāpe, kā norādīts 2. tabulā — gan attiecībā uz iespējamā cietumsoda ilgumu (diapazonā no 8 dienām līdz 12 gadiem), gan piemērotā naudas soda apmēru. Turklāt pastāv būtisks informācijas trūkums attiecībā uz kriminālsodu praktisku piemērošanu darba devējiem un uzsākto procesu skaitu. Šie elementi liecina par to, ka **direktīvai ir ierobežota ietekme**, atturot no nelikumīgas nodarbinātības ar sankciju palīdzību, un ka ar to vēl nav izdevies noteikt efektīvu satvaru iedarbīgām, samērīgām un atturošām sankcijām visā Eiropas Savienībā. Arodbiedrības un nevalstiskās organizācijas pārstāvošo ieinteresēto personu atsauksmes, kas apkopotas īpašu, mērķtiecīgu apspriešanos laikā par šo jautājumu, pamato šādu secinājumu, jo tās apstiprina, ka **sankcijas pret ekspluatējošiem darba devējiem šķiet mazākas nekā ieguvums, kas gūts** nedeklarēta

[21] Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra, "Severe labour exploitation: workers moving within or into the European Union" (2015), 18.–19. lpp.

[22] Platformas cīņai pret nedeklarētu darbu virtuālajai bibliotēkai var piekļūt vietnē: https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1495&langId=lv.

[23] Austrija, Beļģija, Čehija, Francija, Grieķija, Igaunija, Itālija, Kipra, Malta, Nīderlande, Portugāle, Rumānija, Slovākija, Slovēnija, Somija, Spānija, Vācija un Zviedrija.

[24] Direktīvas par sankcijām pret darba devējiem 9. pants: kad pārkāpums ir apzināts un tiek veikts pastāvīgi, tajā iesaistīts ievērojams skaits trešo valstu valstspiederīgo vai nepilngadīgo, kad darba apstākļi ir ekspluatējoši vai kad trešās valsts valstspiederīgais ir kļuvis par cilvēku tirdzniecības upuri.

[25] Pamattiesību aģentūra, "Protecting migrants in an irregular situation from labour exploitation: role of the Employers Sanctions Directive" (2021), 35. lpp.

darba un sociālā dempinga rezultātā. Tāpēc dalībvalstīm vajadzētu novērtēt, vai valstī piemēroto krimināLsodu līmenis ir pietiekami atturošs un palīdz veidot efektīvu sankciju satvaru cīņai ar nelikumīgo nodarbinātību.

2.3. Citi administratīvi pasākumi

Saskaņā ar direktīvas 7. pantu papildus finansiālajām sankcijām un krimināLsodiem dalībvalstis pret darba devējiem var vērst arī citus administratīvus pasākumus, piemēram, liegt priekšrocības, ko saņem ar valsts starpniecību, aizliegt slēgt valsts līgumus vai atgūt publiskas subsīdijas, uz laiku vai pastāvīgi slēgt uzņēmumu vai anulēt darbības licenci. Direktīvā ir arī paredzēta iespēja "atklāt informāciju un kaunināt" un publicēt tādu darba devēju sarakstu, kas izdarījuši noziedzīgu nodarījumu.

Arī šajā gadījumā šo pasākumu īstenošana ievērojami atšķiras dažādās dalībvalstīs, kas ietver arī šo papildu pasākumu piemērošanas ilgumu. Turklāt tikai deviņas dalībvalstis[26] savos tiesību aktos ir iekļāvušas visus četrus administratīvos pasākumus un, lai gan visas dalībvalstis savos tiesību aktos ir ietvērušas vismaz vienu no šiem pasākumiem, **praksē tikai astoņas dalībvalstis[27] ir ziņojušas par to piemērošanu**, apgrūtinot šo pasākumu iedarbīguma un ietekmes pilnīgu izvērtēšanu.

Šķiet, ka uzņēmumu īslaicīga vai pastāvīga slēgšana vai darbības licences anulēšana ir visbiežāk piemērotais pasākums[28], bet tikai trīs dalībvalstis[29] liedz priekšrocības, ko saņem ar valsts starpniecību, un aizliedz slēgt valsts līgumus, un neviena dalībvalsts nav ziņojusi par publisku subsīdiju atgūšanu. Tikai sešās dalībvalstīs[30] ir paredzēta iespēja publicēt to darba devēju sarakstu, kas atbildīgi par nelikumīgu nodarbinātību. Papildu pasākumi, piemēram, aizliegums piedalīties publiskos iepirkumos un saņemt valsts vai Eiropas Savienības finansējumu, **joprojām tiek pārmērīgi reti izmantoti, neskatoties uz iespēju** atturēt darba devējus no neatbilstīgo migrantu pieņemšanas darbā[31].

Kļūst arī skaidrs, ka darba ņēmēji bez dokumentiem praksē bieži var tikt nodarbināti sarežģītu darba attiecību ietvarā, kas ietver **apakšuzņēmuma līgumus**, vervētājus un pagaidu darba aģentūras, kā arī **tiešsaistes platformas, kas piedāvā īstermiņa darbu** (piemēram, pārtikas un maltīšu piegādi, pārvadājumu pakalpojumus), kas vēl vairāk apgrūtina tādu darba devēju noteikšanu, kas pieņem darbā neatbilstīgos migrantus. Šajā ziņā visas darba devēju ķēdes atbildība ir paredzēta, lai aizsargātu migrantus — jo īpaši tādās tautsaimniecības nozarēs, kur plaši izplatīti apakšuzņēmuma līgumi, piemēram, būvniecībā[32], kā arī tiešsaistes platformu darba jaunajā ekonomikas jomā.

Tomēr ieinteresētās personas uzskata, ka šiem noteikumiem ir **ierobežota ietekme sūdzību procedūrās un ķēdes atbildības noteikšanā**, ņemot vērā iespējamību, ka darbuzņēmējs, kas

[26] Austrija, Francija, Lietuva, Polija, Rumānija, Slovākija, Spānija, Vācija un Zviedrija.
[27] Beļģija, Francija, Grieķija, Horvātija, Nīderlande, Slovākija, Slovēnija un Ungārija.
[28] Tikai piecas dalībvalstis (Beļģija, Francija, Grieķija, Horvātija un Nīderlande) ir ziņojušas par šī pasākuma izmantošanu laikā no 2012. līdz 2019. gadam.
[29] Slovākija, Slovēnija un Ungārija.
[30] Bulgārija, Francija, Kipra, Nīderlande, Portugāle un Rumānija.
[31] Atsauksmes sniegusi Eiropas Arodbiedrību konfederācija (*ETUC*) un Platforma migrantu bez dokumentiem starptautiskajai sadarbībai (*PICUM*) mērķtiecīgas apspriešanās laikā.
[32] Atsauksmes sniegusi Platforma migrantu bez dokumentiem starptautiskajai sadarbībai (*PICUM*) mērķorientēto apspriešanos laikā.

ir izpildījis savas pienācīgās pārbaudes saistības, netiek atzīts par atbildīgu, kā pieļaujams atbilstīgi direktīvas 8. panta 3. punktam. Piemēram, Beļģijā [33] darbuzņēmēja pienācīgās pārbaudes saistības tiek izpildītas, apakšuzņēmējam vienkārši sagatavojot rakstveida paziņojumu par to, ka tas nenodarbina un nenodarbinās neatbilstīgos migrantus, tā atbrīvojot galveno darbuzņēmēju no jebkādas atbildības. **Dalībvalstīm jādara vairāk, lai sauktu galveno darbuzņēmēju pie atbildības** par pārkāpumiem apakšuzņēmēju ķēdē, kas ietver arī neatbilstīgās nodarbinātības starpniekus, ņemot vērā, ka to loma ir līdzīga darba devēja lomai.

2.4. Darbības sankciju pret darba devējiem iedarbīguma uzlabošanai

Lai gan dalībvalstis kopumā ir transponējušas direktīvu, **nav iespējams izdarīt pārliecinošus secinājumus** par to, vai praksē piemērotās sankcijas ir atturošas, iedarbīgas un samērīgas un vai tām ir būtiska ietekme uz neatbilstīgo migrantu nelikumīgās nodarbinātības novēršanu.

Lai gan dalībvalstis var elastīgi noteikt visatbilstošāko sankciju līmeni valsts mērogā, ir vajadzīga vienota izpratne par to, kas praksē ir iedarbīgas, samērīgas un atturošas sankcijas un kāda ir to ietekme. Uzlabots ziņošanas mehānisms jāpapildina ar paraugprakses apmaiņu, lai uzzinātu par dažādām pieejām dažādās valstīs un jo īpaši par pieejām, kas izrādījušās iedarbīgas un atturošas.

Ar administratīvo un krimināltiesību ekspertu palīdzību, kas darbojas Komisijas Neatbilstīgās migrācijas ekspertu īpašajā grupā Direktīvas par sankcijām pret darba devējiem jautājumos, Komisija sekmēs **savstarpēju mācīšanos un paraugprakses apmaiņu** starp dalībvalstīm un ieinteresētajām personām. Apmaiņa ar labās prakses piemēriem ļaus Komisijai pēc vajadzības atbalstīt dalībvalstis, **nosakot un pielāgojot tādu sankciju līmeni** valsts mērogā, kas ir iedarbīgas, samērīgās un atturošas, apkopot informāciju nolūkā sekmēt konsekventāku pieeju sankcijām un nodrošināt, ka tām ir ietekme uz nelikumīgās nodarbinātības un ekspluatācijas samazināšanu.

Ir arī **jāuzlabo informētība un jāinformē darba devēji** par riskiem un sekām, ar ko tie saskaras, pieņemot darbā neatbilstīgos migrantus, tā palielinot sistēmas atturošo iedarbību. Komisija, izmantojot Eiropas platformas nedeklarēta darba novēršanai speciālās zināšanas, atbalstīs dalībvalstis tādu iedarbīgu informācijas kampaņu izstrādē, kas pievēršas konkrētiem darba devējiem nelikumīgas nodarbinātības riskam visvairāk pakļautajās nozarēs, kā arī darba devējiem, kam var būt grūti piekļūt šai informācijai (piemēram, mājsaimniecībām, mazajiem uzņēmumiem). Komisija arī sniegs finansiālu atbalstu no Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda.

[33] Piemēru norādījusi Eiropas Arodbiedrību konfederācija (*ETUC*) mērķtiecīgas apspriešanās laikā.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- sekmēs dalībvalstu un ieinteresēto personu dialogu, saņemot administratīvo un krimināltiesību ekspertu palīdzību, lai atbalstītu dalībvalstis, kad tās nosaka un pielāgo finansiālās sankcijas un kriminālsodus valsts līmenī, un apkopos attiecīgo informāciju no valsts iestādēm;
- izmantojot Eiropas platformas nedeklarēta darba novēršanai speciālās zināšanas, nodrošinās dalībvalstīm atbalstu tādu informētības uzlabošanas un profilakses kampaņu izstrādē un īstenošanā, kas pievēršas darba devējiem riskam pakļautajās nozarēs;
  atsāks darbu, kas jāveic Komisijas Neatbilstīgās migrācijas ekspertu īpašajai grupai Direktīvas par sankciju pret darba devējiem jautājumos, kas būs kā zināšanu,

Dalībvalstīm vajadzētu:

- novērtēt valstī noteikto finansiālo sankciju un kriminālsodu līmeni, lai izvērtētu, vai tie ir iedarbīgi, samērīgi un atturoši saistībā ar nelikumīgo nodarbinātību;
- pastiprināt darbības informētības uzlabošanai un informācijas sniegšanai darba devējiem par likumīgas nodarbinātības un darbinieku pieņemšanas iespējām, darbībām, kas nepieciešamas nelikumīgās nodarbinātības novēršanai, un neatbilstīgo

3. Neatbilstīgo migrantu tiesību aizsardzības pasākumi

Direktīvas par sankcijām pret darba devējiem 6. panta 2. punktā un 13. pantā neatbilstīgajiem migrantiem ir piešķirts noteikts tiesību kopums, lai nodrošinātu, ka tie ir pienācīgi informēti par savām tiesībām saistībā ar nelikumīgu nodarbinātību un var iesniegt sūdzības par darba tiesību pārkāpumiem un pieprasīt neizmaksāto atalgojumu. Šie ir galvenie noteikumi **migrantu aizsardzībai no ekspluatācijas un ļaunprātīgas izmantošanas riska**: neatbilstīgie migranti, kas ziņo par darba tiesību pārkāpumiem un sadarbojas ar iestādēm, sekmē darba devēju saukšanu pie atbildības par nesamaksāto atalgojumu, nodokļu un sociālo iemaksu veikšanu, nodrošinot darba tirgū vienlīdzīgus konkurences apstākļus un atklājot ekspluatācijas un darba ņēmēju ļaunprātīgas izmantošanas gadījumus.

Ir vajadzīgi papildu centieni **direktīvas aizsardzības elementu** īstenošanai, jo īpaši saistībā ar piekļuvi informācijai, tiesu iestāžu pieejamību un atlikušo maksājumu atgūšanu, kā arī pagaidu uzturēšanās atļauju piešķiršanu.

3.1. Piekļuve informācijai

Migrantu spēja saņemt informāciju par savām tiesībām un sūdzību iesniegšanas atbalsta mehānismu un juridiskās palīdzības pieejamību ir **priekšnoteikums efektīvai tiesu iestāžu pieejamībai** neatbilstīgajiem migrantiem, jo īpaši tiem, kas cietuši no ļaunprātīgiem darba devējiem. Direktīvā par sankcijām pret darba devējiem neatbilstīgajiem migrantiem ir sniegti rīki viņu tiesību efektīvai izmantošanai, nodrošinot, ka tie tiek sistemātiski informēti par savām tiesībām iesniegt prasības par atlikušajiem atalgojuma maksājumiem pirms jebkāda lēmuma par atgriešanu izpildes, kā arī nodrošinot iespēju saņemt atlikušos atalgojuma maksājumus pat pēc tam, kad tie ir atgriezušies savā izcelsmes valstī, un iesniegt sūdzības par darba devējiem tieši vai ar trešo personu starpniecību (sk. 3.2. iedaļu). Tāpēc direktīva garantē, ka ES strādājošie migranti, kam nav tiesību tur uzturēties, var efektīvi izmantot savas

tiesības ne tikai Eiropas Savienībā, bet attiecīgā gadījumā arī no ārvalstīm; šīs tiesības ir jāievēro pat tad, ja ir piemērojamas Atgriešanas direktīvas[34] atgriešanas procedūras, proti, tad, kad migrējošā darba ņēmēja individuālā situācija ir vispārēji novērtēta un noteikts tā migrācijas statuss.

Vairumā dalībvalstu **tiek sniegta tikai vispārēja informācija par darba ņēmēju tiesībām un netiek piedāvāta mērķtiecīga informācija, kas ir būtiska neatbilstīgu migrējošo darba ņēmēju konkrētajā situācijā**. Dažos gadījumos **informācija ietver tikai** ziņas par arodveselību un darba drošību, bet neietver informāciju par neizmaksāto atalgojumu. Turklāt, lai gan citas dalībvalstis[35] sniedz mērķtiecīgu informāciju, tas bieži notiek tikai atgriešanas procedūras laikā[36]. Šai situācijai ir **negatīva ietekme uz neatbilstīgajiem migrantiem**, kas nav pietiekami informēti par iespēju iesniegt prasību vai saņemt neizmaksāto atalgojumu pirms atgriešanās izcelsmes valstī.

Direktīvā nav paredzēti noteikumi par kārtību, kādā tiek sniegta informācija neatbilstīgajiem migrantiem, un valstu prakse atšķiras attiecībā uz to, **kad, kam un kā šī informācija tiek sniegta**[37]. Vairumā dalībvalstu darba inspektoriem ir jāinformē darba ņēmēji par viņu tiesībām, kas ir laba prakse, kura būtu jāizmanto visās dalībvalstīs. Tomēr ir arī citi kārtības veidi. Piemēram, Austrijā informācija tiek sniegta centrā, kas paredzēts darba ņēmējiem bez dokumentiem, bet Itālijā tas tiek darīts, izmantojot īpašu veidlapu, kurā skaidrotas neatbilstīgu migrējošo darba ņēmēju tiesības, tostarp darba devēja pienākums samaksāt neizmaksāto atalgojumu, pensiju un sociālās apdrošināšanas iemaksas, un tas, kā rīkoties pret darba devēju; tomēr šāda informācija netiek sniegta sistemātiski un ir pieejama tikai noteiktā skaitā svešvalodu. Komisija veicinās paraugprakses un pieredzes apmaiņu starp dalībvalstīm, lai ietekmētu centienus uzlabot šādas informācijas sniegšanas veidu neatbilstīgiem migrējošajiem darba ņēmējiem, kā arī uzlabot informētību par esošajām tiesībām un iespējam.

Neatbilstīgo migrantu sliktās zināšanas par savām tiesībām ir viens no darbaspēka ekspluatācijas riska faktoriem, jo neatbilstīgie migranti var nespēt paši atklāt šādus riskus, kas liecina par **vajadzību uzlabot piekļuvi informācijai**, ko nodrošina darba starpnieki, darbā iekārtošanas aģentūras un izpildes panākšanas iestādes (arī darba inspekcijas), lai sniegtu neatbilstīgiem migrējošajiem darba ņēmējiem informāciju par viņu tiesībām un to, kur lūgt palīdzību un saņemt tiesisko aizsardzību. Ieinteresētās personas arī informēja par to pašu problēmu un izrietošo vajadzību[38].

Fakts, ka migrantiem sniegtā informācija bieži ir ierobežota, netiek nodrošināta sistemātiski un nav pielāgota konkrētajai neatbilstīgu migrējošo darba ņēmēju situācijai, **negatīvi ietekmē direktīvas mērķi nodrošināt migrantiem objektīvu un uzticamu informāciju to tiesību izmantošanai**. Tomēr tas, ka dalībvalstis nepietiekami ziņo par iesniegto un sekmīgi noslēgto

[34] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi (OV L 348, 24.12.2008., 98. lpp.).

[35] Austrija, Beļģija, Čehija, Francija, Igaunija, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Malta, Slovākija, Slovēnija un Spānija.

[36] Piemēram, Horvātija, Kipra, Portugāle un Slovākija.

[37] Eiropas migrācijas tīkla kopsavilkuma ziņojums "Illegal employment of Third Country Nationals in the European Union" (2017), 36. lpp.

[38] Atsauksmes sniegusi Platforma migrantu bez dokumentiem starptautiskajai sadarbībai (*PICUM*) un Eiropas Arodbiedrību konfederācija (*ETUC*) mērķtiecīgas apspriešanās laikā.

atlikušo maksājumu prasību skaitu un par lietām, kas uzsāktas pret ļaunprātīgiem darba devējiem, pamatojoties uz neatbilstīgu migrējošo darba ņēmēju norādīto, šajā posmā neļauj pamatot šos jaunos pierādījumus.

3.2. Tiesu iestāžu pieejamība, atalgojums un pagaidu uzturēšanās atļauju piešķiršana

Pat tad, kad **neatbilstīgi migrējošie darba ņēmēji** ir informēti par savām tiesībām, viņi **var nevēlēties iesniegt sūdzības** par darba devējiem neizmaksātā atalgojuma atgūšanai vai informēšanai par iespējamo ekspluatāciju, jo ir iespēja, ka viņiem var likt atgriezties, viņi var zaudēt ienākumus un dažos gadījumos saskarties ar darba devēju represijām. Lai izvairītos no šādām situācijām, kas ierobežo tiesu iestāžu pienācīgu pieejamību, Direktīvā par sankcijām pret darba devējiem ir noteikts, ka jāizveido **īpaši mehānismi, ar kuru palīdzību neatbilstīgie migranti var iesniegt sūdzību** kompetentajām iestādēm tieši vai ar trešo personu starpniecību (piemēram, arodbiedrības, darba ņēmēju asociācijas un nevalstiskās organizācijas), tostarp arī tad, kad viņi vairs neatrodas attiecīgajā dalībvalstī[39]. Neatbilstīgi migrējošie darba ņēmēji var arī saņemt atbalstu no šīm trešām personām administratīvu vai civiltiesisku procesu laikā[40]. Šie mehānismi arī atvieglo Cietušo tiesību direktīvas[41] īstenošanu un nodrošina, ka neatbilstīgajiem migrantiem, kas cietuši noziegumā, proti, Direktīvā par sankcijām pret darba devējiem definētos noziedzīgos nodarījumos, netiek liegta tiesu iestāžu pieejamība[42].

Dalībvalstis ir izvēlējušās dažādu kārtību, lai izveidotu **efektīvu sūdzību mehānismu**. Platformas migrantu bez dokumentiem starptautiskajai sadarbībai (*PICUM*) veiktais pētījums[43] liecina, ka tikai 13 dalībvalstīs[44] (no 15 pētījumā iekļautajām dalībvalstīm) ir civiltiesiskas un administratīvas procedūras, ar kuru palīdzību darba ņēmēji var iesniegt prasības par neizmaksāto atalgojumu, un 11 dalībvalstīs[45] ir arī pārbaudes iestāde, kura ir kompetenta izskatīt darba ņēmēju sūdzības par jautājumiem, kas saistīti ar atalgojuma nepilnīgu izmaksu. Prakse arī liecina, ka, lai gan nelikumīgi nodarbināti migranti (neatkarīgi no tā, vai tie uzturas valstī likumīgi vai nelikumīgi) var iesniegt prasības par neizmaksātā atalgojuma kompensēšanu 20 dalībvalstīs atbilstoši tādiem pašiem nosacījumiem kā derīga darba līguma gadījumā[46], praksē **sūdzību mehānismi varētu darboties efektīvāk**[47]. Pamattiesību aģentūra[48] norāda, ka dažās dalībvalstīs neatbilstīgā situācijā esoši migranti

[39] Tikai Maltā trešās valsts valstspiederīgajam jāierodas personīgi, lai iesniegtu sūdzību.
[40] Lai rīkotos trešās valsts valstspiederīgā vārdā, apstiprinājums ir vajadzīgs Bulgārijā, Igaunijā, Kiprā, Maltā, Slovākijā, Somijā un Zviedrijā.
[41] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/29/ES (2012. gada 25. oktobris), ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI (OV L 315, 14.11.2012.).
[42] Saskaņā ar Cietušo tiesību direktīvu cietušajiem tiesības piemēro nediskriminējošā veidā neatkarīgi no viņu uzturēšanās statusa.
[43] Platforma migrantu bez dokumentiem starptautiskajai sadarbībai (*PICUM*), "A worker is a worker: How to Ensure that Undocumented Migrant Workers Can Access Justice" (2020), 21.–22. lpp.
[44] Austrija, Beļģija, Bulgārija, Čehija, Francija, Grieķija, Itālija, Kipra, Luksemburga, Nīderlande, Portugāle, Spānija un Vācija.
[45] Beļģija, Bulgārija, Čehija, Francija, Grieķija, Itālija, Kipra, Luksemburga, Nīderlande, Portugāle, Spānija.
[46] Eiropas migrācijas tīkla kopsavilkuma ziņojums "Illegal employment of Third Country Nationals in the European Union" (2017).
[47] Pamattiesību aģentūra, "Protecting migrants in an irregular situation from labour exploitation: role of the Employers Sanctions Directive" (2021), 12. lpp.
[48] Turpat, 5. lpp.

neizmanto esošās sūdzību sistēmas. Tam var būt vairāki iemesli: stimulu trūkums darba ņēmējiem atklāti ziņot; ierobežota informācija par to tiesībām un pieejamo sūdzību mehānismu; ekonomiskie šķēršļi, piemēram, tādu arodbiedrību biedru naudas, kas palīdz tikai to biedriem; un visbiežāk bailes no atklāšanas, aizturēšanas un atgriešanas.

Publisko iestāžu sadarbība ar sociālajiem partneriem un nevalstiskajām organizācijām ir būtiska, lai atvieglotu sūdzību iesniegšanu, jo tām bieži ir tiešs kontakts ar darba ņēmējiem un tās var uzlabot informētību, informēt neatbilstīgos migrantus par viņu tiesībām, veidot savstarpēju uzticēšanos un palīdzēt darba ņēmējiem noteikt nedeklarētu darbu un darbaspēka ekspluatāciju, lai iesniegtu sūdzību. Sociālie partneri un nevalstiskās organizācijas arī ir ļoti būtiski, lai atvieglotu sūdzību iesniegšanu un atklātu ekspluatāciju, kā arī mazinātu neatbilstīgo migrantu bailes no atgriešanas procedūrām, ja tos atklāj migrācijas iestādes. Saskaņā ar tiesību aktiem lielākajā daļā dalībvalstu šīm ieinteresētajām personām, jo īpaši arodbiedrībām, tiek piešķirta svarīga loma [49] valstu mehānismos sūdzību iesniegšanas atvieglošanai.

Papildus grūtībām iesniegt sūdzības neatbilstīgie migranti arī saskaras ar šķēršļiem neizmaksātā atalgojuma saņemšanā. Lai gan direktīvā ir noteikts, ka būtu jāpieņem, ka alga ir vismaz tikpat liela kā minimālā alga [50] un darba attiecību ilgums ir vismaz trīs mēneši, ieinteresētās personas norāda, ka ir **vairāki trūkumi, praksē īstenojot minimālās algas noteikumus**. Tas, piemēram, notiek, jo darba pārbaužu iestādes vai speciālisti, kas palīdz neatbilstīgiem migrējošajiem darba ņēmējiem un konsultē tos, nav informēti par attiecīgajiem noteikumiem. Praksē neatbilstīgie migranti var saskarties ar situācijām, kur pieņēmums par vismaz trīs mēnešu nodarbinātību neietver pilna laika nodarbinātību [51], un ir jāiesniedz pierādījumi par nostrādāto stundu skaitu un dažādi cita veida pierādījumi, piemēram, ziņojumi, fotoattēli vai liecības [52]. Turklāt sakarā ar tiesu procesa ilgumu vai izmaksām, šķēršļiem atvērt bankas kontu bez likumīgas uzturēšanās vietas, darba devēju stratēģijām izvairīties no maksāšanas[53], problēmām piekļūt finansējumam darba devēja maksātnespējas gadījumā[54] vai atgriešanas dēļ neatbilstīgie migranti saskaras ar šķēršļiem faktiski saņemt algas samaksu.

Lai gan direktīvā nelikumīgi nodarbinātiem trešo valstu valstspiederīgajiem atļauts pieprasīt atlikušos maksājumus pēc atgriešanās izcelsmes valstī, **šķiet, ka nav mehānismu, kas būtu paredzēti, lai atvieglotu prasību iesniegšanu personām, kuras vairs neatrodas attiecīgajā dalībvalstī**, un tikai dažās dalībvalstīs ir īpaši piedziņas mehānismi [55]. Tomēr efektīvu mehānismu izveide ir svarīga, lai nodrošinātu, ka neatbilstīgie migranti, kuri atgriežas pirms

[49] Saskaņā ar Pamattiesību aģentūrai pieejamo informāciju visās ES dalībvalstīs, izņemot Itāliju, Maltu, Slovēniju un Somiju.

[50] Vairākās dalībvalstīs, piemēram, Bulgārijā, Kiprā, Vācijā, Grieķijā, Spānijā, Francijā, Ungārijā, Itālijā, Portugālē, Slovēnijā, Slovākijā un Rumānijā, trešās valsts valstspiederīgais, kas uzturas nelikumīgi, uzskatāms par likumīgu darbinieku, kam piemērojamas minimālā alga.

[51] Piemēram, Vācijā un Austrijā.

[52] Atsauksmes sniegusi Eiropas Arodbiedrību konfederācija (*ETUC*).

[53] Piemēram, uzņēmuma struktūras maiņa vai slēgšana un aktīvu pārcelšana, oficiāli neiesniedzot bankrota pieteikumu, vai vienkārši atteikums maksāt.

[54] Valsts bieži no sākuma iekasē neveiktos nodokļu maksājumus un sociālās apdrošināšanas iemaksas pat tad, ja tā rezultātā darba ņēmējs nesaņem savu atalgojumu.

[55] Tikai Beļģija, Grieķija un Francija ir ziņojušas par šādu mehānismu. Sk. Eiropas migrācijas tīkla kopsavilkuma ziņojumu "Illegal employment of Third Country Nationals in the European Union" (2017).

sava neizmaksātā atalgojuma pieprasīšanas procesa beigām, nenonāk nelabvēlīgā situācijā saistībā ar savu tiesību izmantošanu. Ja darba inspektori Beļģijā nosaka, ka alga nav pareizi izmaksāta, kā arī gadījumos, kad darba ņēmēji nav uzreiz pieejami vai ir izbraukuši no valsts, darba devējiem ir pienākums iemaksāt algas Federālajā depozītu un sūtījumu fondā, tomēr nav nevienas nodaļas vai administrācijas, kam būtu uzdevums samaksāt pienākošos algu vai informēt migrantu. Francijā gadījumos, kad neatbilstīgais migrants ir aizturēts vai vairs neatrodas valstī, algas tiek deponētas Imigrācijas un integrācijas birojā (*OFII*) un tad samaksātas migrantam. *OFII* ir arī tiesības piedzīt algas sadarbībā ar fiskālo nodaļu, ja darba devējs nesamaksā migrantam atalgojumu 30 dienu laikā.

Lai **aizsargātu smagas ekspluatācijas upurus un bērnus** un atvieglotu sūdzību iesniegšanu nolūkā atklāt šādus smagus noziedzīgus nodarījumus un sodītu par tiem, kā arī lai sekmētu neizmaksātā atalgojuma atgūšanu, direktīvas 6. panta 5. punktā dalībvalstīm ir atļauts neatbilstīgajiem migrantiem **piešķirt pagaidu uzturēšanās atļaujas**, kas saistītas ar attiecīgās izmeklēšanas vai tiesu kriminālprocesa ilgumu vai gatavību sadarboties ar iestādēm[56]. Šo atļauju periodu var pagarināt līdz atlikušo atalgojuma maksājumu saņemšanai[57]. Šādas atļaujas parasti tiek izsniegtas uz laiku no sešiem mēnešiem līdz vienam gadam, un to periodu var pagarināt[58]. Vairākās dalībvalstīs[59] pagaidu uzturēšanās atļauju periodu var pagarināt, līdz cietušais ir saņēmis neizmaksāto algu, lai gan trūkst informācijas par to, cik bieži šāds noteikums tiek piemērots.

Vairāk nekā pusē dalībvalstu[60] ir vietēji tiesību akti, kur paredzētas konkrētas pagaidu uzturēšanās atļaujas īpaši ekspluatējošos darba apstākļos cietušajiem, bet citās dalībvalstīs šādas atļaujas tiek piešķirtas cilvēku tirdzniecības gadījumos. Tomēr tikai piecas dalībvalstis[61] ir ziņojušas par šādu uzturēšanās atļauju piešķiršanu neatbilstīgajiem migrantiem darbaspēka ekspluatācijās gadījumos 2018. un 2019. gadā; visvairāk šādu atļauju tika izsniegts Francijā, kam sekoja Zviedrija, Čehija, Vācija un Polija. Zviedrija ir arī ziņojusi par uzturēšanās atļauju piešķiršanu nelikumīgi nodarbinātiem nepilngadīgajiem.

Lai gan šajā jomā Direktīvai par sankcijām pret darba devējiem ir bijusi **pozitīva ietekme**, jo tās rezultātā ir izveidoti īpaši sūdzību mehānismi un dota iespēja piešķirt pagaidu uzturēšanās atļaujas, apspriešanās ar ieinteresētajām personām liecina, ka praksē neatbilstīgajiem migrantiem, kuri saskārušies ar darbaspēka ekspluatāciju, ir **problēmas piekļūt uzturēšanās atļauju procedūrām** vai problēmas saistībā ar atļauju piešķiršanas noteikumiem. Ieinteresētās personas norāda, ka cietušajiem nav iespējas piekļūt informācijai un juridiskām konsultācijām par atļauju pieejamību un to, kā pieteikt vai pieprasīt izskatīšanu, kā arī par atļauju piešķiršanu, kas bieži ir saistīts ar konkrētu darba devēju krimināltiesisku apsūdzību, un par to, ka atļauju piešķiršana ir atkarīga no cietušo dalības kriminālprocesā, lai gan direktīvā tas nav prasīts.

[56] Direktīvas 13. panta 4. punkts.
[57] Direktīvas 6. panta 5. punkts.
[58] Pagaidu uzturēšanās atļauja uz sešiem mēnešiem tiek piešķirta Kiprā, Ungārijā, Itālijā, Rumānijā, Zviedrijā (pagarināma), uz vienu gadu Vācijā un Horvātijā un uz trīs mēnešiem Slovākijā (pagarināma).
[59] Igaunijā, Polijā, Rumānijā, Slovēnijā, Somijā, Vācijā un Zviedrijā.
[60] Pamattiesību aģentūra, "Protecting migrants in an irregular situation from labour exploitation: role of the Employers Sanctions Directive" (2021).
[61] Čehija, Francija, Polija, Vācija un Zviedrija.

3.3. Darbības migrantu tiesību aizsardzības uzlabošanai

Piekļuve informācijai un tiesu iestādēm, atlikušo maksājumu atgūšana un sūdzību iesniegšanas atvieglošana ir galvenie direktīvā paredzētie aizsardzības pasākumi, kuri izstrādāti, lai kompensētu neatbilstīgajiem migrantiem nodarīto netaisnību. Netieši pierādījumi un ieinteresēto personu ziņojumi liecina par to, ka neatbilstīgie migranti saskaras ar **nespēju efektīvi piekļūt informācijai un sūdzību mehānismiem**. Datu trūkums par sūdzību mehānisma izmantošanu un pagaidu uzturēšanās atļauju izsniegšanu neļauj izdarīt pārliecinošus secinājumus par šo jautājumu.

Efektīvi sūdzību mehānismi ļauj iestādēm plānot un mērķtiecīgāk veikt savas darba pārbaudes, sadarbībā ar neatbilstīgiem migrējošajiem darba ņēmējiem un trešām personām sagatavot pamatotas lietas pret ļaunprātīgiem darba devējiem, kā arī beigu beigās saukt šos darba devējus pie atbildības. Dalībvalstīm jāpārliecinās, ka šie **sūdzību mehānismi ir viegli pieejami**, un jāņem vērā konfidencialitāte, kas var sekmēt neatbilstīgu migrējošo darba ņēmēju sūdzību iesniegšanu un ekspluatācijas gadījumu atklāšanu. Dalībvalstīm vajadzētu noteikt **drošas ziņošanas politiku vai protokolus**, lai nodrošinātu, ka neatbilstīgi migrējošie darba ņēmēji var ziņot par darba devējiem pārkāpējiem un sadarboties ar tiesībaizsardzības iestādēm, nesaskaroties ar risku, ka to migrācijas situācija ietekmē tiesību izmantošanu. Darbojoties savā Neatbilstīgās migrācijas ekspertu īpašajā grupā Direktīvas par sankcijām pret darba devējiem jautājumos, Komisija sekmēs **labās prakses apmaiņu, lai noteiktu efektīvus mehānismus** atlikušo maksājumu pieprasīšanai, atalgojuma saņemšanai un sūdzību iesniegšanai, ņemot vērā vajadzību pēc drošas ziņošanas politikas vai protokoliem, tostarp pēc tam, kad migrants atgriezts piederības valstī.

Sociālajiem partneriem un nevalstiskajām organizācijām arī ir ļoti nozīmīga loma Direktīvā par sankcijām pret darba devējiem paredzēto aizsardzības pasākumu sekmēšanā un to aptveres palielināšanā neatbilstīgo migrantu vidū. Izstrādājot šīs darbības, Komisija pastiprinās **dialogu ar sociālajiem partneriem** un nevalstiskajām organizācijām, kas pārstāv darba ņēmējus bez dokumentiem, un sadarbosies ar Eiropas platformu nedeklarēta darba novēršanai.

Ir nepieciešams **uzlabot** neatbilstīgu migrējošo darba ņēmēju **piekļuvi objektīvai un sistemātiskai informācijai** par to tiesībām un mehānismiem atbalsta un tiesiskās aizsardzības saņemšanai. Saņemot ES fondu atbalstu, sadarbībā ar uzņēmumu asociācijām, arodbiedrībām un nevalstiskajām organizācijām dalībvalstīm būtu **jāsagatavo informācijas un informētības uzlabošanas kampaņas**, kas vērstas uz neatbilstīgiem migrējošajiem darba ņēmējiem. Sadarbībā ar Pamattiesību aģentūru Komisija izstrādās īpašu apmācību inspektoriem, lai sniegtu informāciju neatbilstīgiem migrējošajiem darba ņēmējiem par to tiesībām un to, kā iesniegt prasības, izmantojot atalgojuma mehānismus, tostarp arī pēc atgriešanas piederības valstī.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- atbalstīs labās prakses apmaiņu par efektīviem sūdzību mehānismiem un praktisku politiku vai protokoliem, lai sekmētu neatbilstīgu migrējošo darba ņēmēju sadarbošanos ar tiesībaizsardzības iestādēm;
- uzsāks dialogu ar sociālajiem partneriem, darba devēju asociācijām, arodbiedrībām un nevalstiskajām organizācijām, izmantojot Eiropas platformas nedeklarēta darba novēršanai speciālās zināšanas;
- sadarbībā ar uzņēmumu asociācijām, arodbiedrībām un nevalstiskajām organizācijām atbalstīs informācijas un informētības uzlabošanas kampaņu izstrādi neatbilstīgiem migrējošajiem darba ņēmējiem par to tiesībām.

Dalībvalstīm vajadzētu:

- uzlabot piekļuvi sūdzību mehānismiem, lai aicinātu neatbilstīgos migrantus iesniegt sūdzības nelikumīgas nodarbinātības un ekspluatācijas gadījumos;
- noteikt drošas ziņošanas politiku vai protokolus neatbilstīgiem migrējošajiem darba ņēmējiem, lai tie sadarbotos ar tiesībaizsardzības iestādēm, nesaskaroties ar risku, ka to migrācijas statuss ietekmēs viņu tiesību izmantošanu;
- atbalstīt arodbiedrības un pilsoniskās sabiedrības organizācijas, sniedzot informāciju un konsultācijas, juridisko palīdzību un citus pakalpojumus neatbilstīgiem migrējošajiem darba ņēmējiem

4. Pārbaudes

4.1. Dalībvalstu veiktās pārbaudes

Pārbaudes ir **vissvarīgākais rīks**, lai atklātu darba devējus, kuri pieņem darbā neatbilstīgus migrantus, un ekspluatācijas gadījumus. Pamatojoties uz pārbaužu rezultātiem, darba devējus var saukt pie atbildības un piemērot tiem sankcijas, kā arī veikt vajadzīgos pasākumus, lai aizsargātu ekspluatētos neatbilstīgos migrējošos darba ņēmējus. Saskaņā ar direktīvas 13. panta 1. punktu dalībvalstīm jānodrošina efektīvas un pienācīgas pārbaudes, pamatojoties uz riska novērtējumu riskam visvairāk pakļautās nozarēs, bez kurām nav iespējams sasniegt Direktīvas par sankcijām pret darba devējiem mērķus.

Tā kā direktīvā nav sniegta "efektīvu un pienācīgu" pārbaužu definīcija, dalībvalstu prakse atšķiras, liecinot par **vairākiem faktoriem, kas ietekmē pārbaužu efektivitāti**: nelikumīgas nodarbinātības riskam visvairāk pakļauto tautsaimniecības nozaru noteikšana, zemais dalībvalstīs veikto pārbaužu līmenis (tostarp nozarēs ar vislielāko nelikumīgas nodarbinātības risku), pietiekamu resursu trūkums un grūtības uzturēt saziņu ar pārbaužu laikā atklātajiem ekspluatētajiem migrantiem.

Kā jau tika norādīts, dalībvalstu iesniegtajos **pārbaužu datos ir ievērojami trūkumi**. Turklāt, lai pārbaudes būtu efektīvas, tām jābūt mērķtiecīgām, dalībvalstīs pievēršoties **nelikumīgas nodarbinātības riskam visvairāk pakļautajām nozarēm**. Tieši šajās nozarēs pārbaudes ir visvajadzīgākās. Dalībvalstis veic riska novērtējumu, lai noteiktu šādas riskantās

jomas[62], izmantojot valsts pamatnostādnes vai ikgadējos rīcības plānus, apkopotos datus un iepriekšējo pārbaužu rezultātus, sūdzības, norādes par informāciju no citām valsts iestādēm. Šķiet, ka vairumā dalībvalstu nelikumīgas nodarbinātības visvairāk skartās nozares ir līdzīgas, un tās parasti ir **darbietilpīgas un mazkvalificēta darba / mazu algu nozares** ar lielu darbaspēka apriti. Visbiežāk riskam pakļautās nozares ir lauksaimniecība, būvniecība, ražošana, aprūpe mājās un sociālā palīdzība, viesmīlības un pārtikas pakalpojumu nozare[63]. Tomēr savos ziņojumos Komisijai vairākas dalībvalstis[64] nav norādījušas riskam pakļautās nozares, kas liecina par vajadzību labāk noteikt pārbaužu prioritātes. Lai gan riskam pakļautās nozares laika gaitā parasti nemainās, ekonomiskās attīstības rezultātā var rasties jaunas nelikumīgas nodarbinātības riskam pakļautas nozares, piemēram, **platformās nodarbināti darba ņēmēji**. Tāpēc dalībvalstīm būtu regulāri jāatjaunina savs riskam pakļauto nozaru kopums.

Pašreizējā sistēmā veikto pārbaužu skaits, visticamāk, neatturēs darba devējus no neatbilstīgu migrantu pieņemšanas darbā. Nozarē aktīvo darba devēju daļa, kam veiktas pārbaudes, parasti ir ļoti maza; tāpēc darba devēji var uzskatīt, ka no nelikumīgās nodarbinātības gūtais ekonomiskais labums ir lielāks nekā atklāšanas varbūtība pārbaužu gaitā. Ziņojuma 3. un 4. tabula, kur izklāstīta dalībvalstu informācija par visās nozarēs veiktajām pārbaudēm[65], liecina, ka dalībvalstu pārbaudēs ieguldītie centieni ievērojami atšķiras. Piemēram, 2019. gadā **mazāk nekā 1 % darba devēju visās nozarēs** tika pārbaudīts Bulgārijā, Igaunijā, Francijā, Latvijā, Nīderlandē un Zviedrijā; 13 dalībvalstīs tika pārbaudīts no 1 % līdz 10 % darba devēju[66]; Austrijā pārbaudīto darba devēju daļa bija 14,5 %, bet Slovēnijā un Slovākijā — vairāk nekā 30 % visu darba devēju. Komisijas rīcībā esošā informācija liecina, ka vairumā dalībvalstu **pārbaudes nebija vērstas uz riskam pakļautajām nozarēm**, kas neatbilst direktīvas prasībām. Turklāt dalībvalstis un citas ieinteresētās personas[67] ziņoja par to, ka darba pārbaužu iestādēm **bieži ir par maz darbinieku un trūkst resursu**, kas ietekmē veikto pārbaužu skaitu un biežumu.

Papildus nelikumīgas nodarbinātības atklāšanai pārbaudes arī izmanto, lai **noteiktu neaizsargātības un ekspluatācijas situācijas**, jo īpaši gadījumos, kas attiecas uz bērnu tiesībām, darba pamatstandartiem un dzimumu līdztiesību. Ieinteresētās personas[68] ir arī norādījušas, ka ekspluatētajiem darba ņēmējiem nav stimula ziņot par savu situāciju pārbaužu laikā aizturēšanas un atgriešanas riska dēļ, jo īpaši tad, kad pārbaudes kopā veic darba inspekcija un policija/imigrācijas iestādes. Tāpēc ieinteresētās personas atbalsta domu nodalīt darba pārbaudes no tiesībaizsardzības/imigrācijas darbībām, izmantojot "ugunsmūri", kas garantētu, ka pārbaužu laikā atklātos neatbilstīgos migrantus nenodod imigrācijas iestādei atgriešanas procedūras veikšanai. Pamattiesību aģentūra ir arī norādījusi, ka gadījumā, ja

[62] Eiropas migrācijas tīkla kopsavilkuma ziņojums "Illegal employment of Third Country Nationals in the European Union" (2017), 20. lpp.
[63] Turpat, 14.–15. lpp.
[64] Čehija, Igaunija, Lietuva, Malta un Rumānija.
[65] Portugāle (lauksaimniecība/mežsaimniecība/zivsaimniecība, būvniecība un izmitināšanas/pārtikas pakalpojumi) ziņo tikai par riskam pakļautajām nozarēm.
[66] Beļģija, Čehija, Grieķija, Horvātija, Itālija, Lietuva, Malta, Polija, Rumānija, Somija, Spānija, Ungārija un Vācija.
[67] Atsauksmes sniegusi Eiropas Arodbiedrību konfederācija (*ETUC*) mērķorientēto apspriešanos laikā un dalībvalstu pārstāvji migrantu kontrabandas valstu kontaktpunktu sanāksmes laikā 2021. gada februārī.
[68] Turpat.

pārbaudes kopīgi veikušas darba inspekcijas un cilvēku tirdzniecības novēršanas vai citas specializētas struktūrvienības, kas apmācītas darbaspēka ekspluatācijas jautājumos, tās varētu **palīdzēt atklāt migrantus, kas ir kļuvuši par darbaspēka ekspluatācijas vai cilvēku tirdzniecības upuriem.**

Sūdzību par darba devējiem iesniegšanas atvieglošanas mehānismu mērķis, izmantojot īpaši noteiktas trešās personas, piemēram, arodbiedrības vai nevalstiskās organizācijas, ir garantēt, ka ekspluatācija tiek atklāta un par to tiek ziņots kompetentajām iestādēm. To iedarbīga īstenošana ir ļoti svarīga (sk. 3.2. iedaļu), lai nodrošinātu, ka neatbilstīgi migrējošie darba ņēmēji var izmantot savas tiesības, nebaidoties no atgriešanas procedūras. Turklāt dažas dalībvalstis ir veikušas papildu pasākumus, lai atvieglotu ziņošanu par ekspluatāciju. Nīderlandē, piemēram, tiek īstenota t. s. "brīvās ieejas un izejas" [69] politika, kas ļauj neatbilstīgajiem migrantiem ziņot par noziedzīgu nodarījumu policijai, netiekot arestētiem vai atgrieztiem neatkarīgi no ziņotā noziedzīgā nodarījuma veida. Spānija ir izveidojusi īpašas policijas grupas, kuru uzdevums ir sniegt palīdzību migrantiem, tostarp neatbilstīgajiem migrantiem, informējot tos par viņu tiesībām, konsultējot par statusa legalizāciju un sniedzot atbalstu sūdzību par darba devējiem un citām personām iesniegšanā saistībā ar neatbilstīgu izturēšanos un ekspluatāciju, nepakļaujot sevi riskam tikt atgrieztiem.

4.2. Darbības pārbaužu efektivitātes uzlabošanai

Lai pārbaudēs efektīvi atklātu nelikumīgu nodarbinātību un nodrošinātu neatbilstīgo migrantu aizsardzību, dalībvalstīm jāpanāk, ka pārbaudes ir vērstas uz nelikumīgās nodarbinātības riskam visvairāk pakļautajām tautsaimniecības nozarēm un aptver ievērojamu šo nozaru darba devēju daļu, kā arī tiek veiktas regulāri. Šā iemesla dēļ dalībvalstīm vajadzētu **veikt visaptverošu un regulāru riska novērtējumu**, apskatot arī jaunas un jaunizveidotas tautsaimniecības jomas, piemēram, platformu ekonomiku, lai noteiktu riskam pakļautās nozares un paziņotu par tām Komisijai.

Komisija, cieši sadarbojoties ar dalībvalstīm un sociālajiem partneriem, sekmēs **pārbaužu, riska novērtējuma** un valsts darba inspekciju sadarbības **paraugprakses apmaiņu**, tostarp attiecībā uz ikgadējo pārbaužu **mērķiem**, ko varētu uzskatīt par **atturošiem un reāli īstenojamiem**, riskam pakļautajās nozarēs, ko noteikušas dalībvalstis.

Lai sekmētu ekspluatācijas un cilvēku tirdzniecības upuru atklāšanu pārbaužu laikā un atbalstītu dalībvalstis, kad tās pilda direktīvā noteiktos pienākumus, Komisija, sadarbojoties ar Pamattiesību aģentūru un izmantojot Eiropas platformas nedeklarēta darba novēršanai speciālās zināšanas, strukturēti sekmēs prakses piemēru apmaiņu, piemēram, saistībā ar **darba inspekciju un specializētu darbaspēka ekspluatācijas struktūrvienību kopīgām pārbaudēm**. Turklāt dalībvalstīm vajadzētu nodrošināt **apmācību darba inspektoriem** par neatbilstīgu migrējošo darba ņēmēju tiesībām atbilstoši Direktīvai par sankcijām pret darba devējiem un par ekspluatācijas un cilvēku tirdzniecības gadījumu noteikšanu. Attiecīgā

[69] Tas pamatojas uz valsts policijas iekšējās politikas dokumentu un Saprašanās memorandu, kas kopīgs ar Nīderlandes parlamentu.

gadījumā Komisija sadarbībā ar Pamattiesību aģentūru vienlaikus pētīs iespējas atbalstīt dalībvalstis apmācības jomā.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- cieši sadarbosies ar dalībvalstīm, lai noteiktu iespējamos darba devēju pārbaužu gada mērķus riskam pakļautajās nozarēs;
- izmantojot Eiropas platformas nedeklarēta darba novēršanai speciālās zināšanas, sekmēs pārbaužu labās prakses apmaiņu, riskam pakļauto nozaru noteikšanu un pārbaudes iestāžu sadarbību;
- sekmēs labās prakses apmaiņu ekspluatācijas un cilvēku tirdzniecības upuru noteikšanai, tostarp par kopīgām pārbaudēm ar nozīmētajām struktūrvienībām;
- pētīs iespēju atbalstīt dalībvalstis, apmācot darba inspektorus sadarbībā ar Pamattiesību aģentūru.

Dalībvalstīm vajadzētu:

- nodrošināt, ka pārbaudes ir vērstas uz nelikumīgas nodarbinātības riskam visvairāk pakļautajām tautsaimniecības nozarēm, aptver darba devēju ievērojamu daļu šādās nozarēs un tiek veiktas regulāri;
- veikt visaptverošu un regulāru riska novērtējumu, apskatot arī jaunas un jaunizveidotas tautsaimniecības jomas, piemēram, platformu ekonomiku, lai noteiktu riskam pakļautās nozares un paziņotu par tām Komisijai;
- apmācīt darba inspektorus par neatbilstīgu migrējošo darba ņēmēju tiesībām atbilstoši Direktīvai par sankcijām pret darba devējiem un par ekspluatācijas un cilvēku tirdzniecības gadījumu noteikšanu.

5. Būtisks informācijas trūkums

Saskaņā ar direktīvu dalībvalstis katru gadu paziņo Komisijai pārbaužu rezultātus, norādot pārbaužu skaitu[70], informāciju par darba devēju veiktajiem atlikušajiem maksājumiem, citiem veiktajiem pasākumiem un sūdzību iesniegšanas atvieglošanu[71]. Šī informācija ir ļoti svarīga, lai noteiktu, kā tiek īstenoti direktīvā paredzētie pasākumi un kādas ir to sekas. Tomēr dalībvalstis sniedz ļoti ierobežotu un nevienmērīgu informāciju, kā rezultātā radušies būtiski datu trūkumi informācijā par pārbaudēm un to rezultātiem, finansiālo sankciju un krimināls odu piemērošanu un uzsākto kriminālprocesu skaitu, kā arī sūdzību mehānisma izmantošanu un rezultātiem.

Trūkst arī pilnīgu un uzticamu datu un informācijas par **sūdzību mehānisma piemērošanu un tā iznākumiem**, kā arī dalībvalstis nepietiekami ziņo par iesniegto un sekmīgi noslēgto **atlikušo maksājumu prasību** skaitu un pret ļaunprātīgiem darba devējiem uzsākto lietu skaitu. Nevienai dalībvalstij nav centralizētu datu par neatbilstīgo migrantu iesniegto sekmīgo sūdzību skaitu saistībā ar tiem neizmaksātā atalgojuma izmaksu. Tāpēc pat tad, ja prasības ir bijušas sekmīgas, bieži vien nav zināms, vai darba ņēmēji ir saņēmuši neizmaksāto atalgojumu, jo darba devēji bieži iesniedz pieteikumu par bankrotu vai pazūd. Ja nav

[70] Direktīvas 14. pants.
[71] Direktīvas 16. panta 2. punkts.

visaptveroša pārskata par iesniegto sūdzību skaitu un to iznākumu, ir grūti izdarīt secinājumus par tiesu iestāžu pieejamības un sūdzību mehānismu efektivitāti dalībvalstīs un par šo mehānismu izmantošanas biežumu un iznākumu.

Uzticamas un pilnīgas informācijas trūkums **apgrūtina pārliecinošu novērtējumu par to, vai direktīvai ir bijusi ietekme**, atturot no nelikumīgas nodarbinātības un samazinot to, un vai krimināls odi dalībvalstīs ir iedarbīgi, samērīgi un atturoši. Uzlabota informācijas apkopošana sekmētu iedarbīgāku izpildes panākšanas stratēģiju valstu un Eiropas Savienības līmenī.

Lai **novērstu būtiskos datu trūkumus un ļautu pamatīgi novērtēt** Direktīvas par sankcijām pret darba devējiem ietekmi un iedarbīgumu, ir jāuzlabo valstu iestāžu ziņošanas process. Pirmkārt, dalībvalstīm ir jāsniedz savlaicīga, pilnīga un salīdzināma informācija, lai izpildītu savu pienākumu, kas izriet no direktīvas 16. panta 2. punkta prasībām. Lai atbalstītu dalībvalstis to ziņošanas pienākuma izpildē, Komisija ar Eiropas migrācijas tīkla palīdzību **izveidos IT ziņošanas sistēmu un datubāzi**. Šāda sistēma sekmēs informācijas apkopošanu no valstu iestādēm saistībā ar krimināls odiem, finansiālajām un citām sankcijām, kas piemērotas darba devējiem, sūdzību mehānismu izmantošanu (tostarp par iesniegto sūdzību skaitu un iznākumu, algu prasībām un maksājumiem, piešķirtajām pagaidu atļaujām), kā arī veiktajām pārbaudēm un to rezultātiem. Sadarbībā ar dalībvalstīm Komisija definēs skaidrus **kritērijus un ziņošanas prasības**, lai nodrošinātu iesniegtās informācijas konsekvenci un augstu kvalitāti, kā arī datu pilnīgumu, salīdzināmību un savlaicīgu iesniegšanu.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- ar Eiropas migrācijas tīkla atbalstu izveidos IT ziņošanas sistēmu un datubāzi informācijas un datu apkopošanai par sankcijām, aizsardzības pasākumu izmantošanu un pārbaudēm;
- sadarbībā ar dalībvalstīm definēs skaidrus ziņošanas kritērijus un prasības.

Dalībvalstīm vajadzētu:

- reizi gadā savlaicīgi ziņot par pārbaudēm un to rezultātiem (piemēram, uzsākto un slēgto lietu kopskaitu, naudas sodiem un piemērotajiem krimināls odiem);
- uzlabot datu apkopošanu par sūdzību mehānismu piemērošanu un to iznākumu (piemēram, atlikušo maksājumu prasību skaitu, prasību rezultātu, pret darba devējiem uzsākto procesu skaitu).

6. Aktīvāka ES rīcība nelikumīgās nodarbinātības novēršanai

Lai cīnītos ar neatbilstīgo migrāciju, Eiropas Savienībai ir jāvēršas pret visām šīs parādības šķautnēm, izmantojot visaptverošu pieeju, kā norādīts jaunajā paktā. Papildus migrācijas cēloņu novēršanai, cīņas pret migrantu kontrabandistiem atsākšanai kopā ar trešām valstīm un aktīvākai likumīgu kanālu uz Eiropas Savienību atvēršanai Eiropas Savienībai ir arī **jāuzlabo savi pasākumi nelikumīgās nodarbinātības novēršanai**, jo tas ir neatbilstīgās migrācijas virzītājspēks un ekspluatācijas un ļaunprātīgas izmantošanas avots. Lai to paveiktu, ir jānodrošina Direktīvas par sankcijām pret darba devējiem iedarbīgāka īstenošana un izpildes

panākšana, jo tā ir vissvarīgākais mums pieejamais instruments, kura **potenciāls vēl nav pilnībā izmantots**.

Direktīvas īstenošanas līmenis un pakāpe dalībvalstīs atšķiras. Lai gan šāda daudzveidīga pieeja atspoguļo direktīvā paredzēto elastību, ļaujot dalībvalstīm īstenot risinājumus, kas ir vispiemērotākie to vietējās sistēmās, tā arī liecina par **sankciju, aizsardzības pasākumu un pārbaužu noteikumu neiedarbīgu izmantošanu**, lai atklātu ļaunprātīgus darba devējus un aizsargātu migrantus no ekspluatācijas.

Pirmkārt, ievērojamu uzlabojumu var panākt, **daudz iedarbīgāk piemērojot** Direktīvas par sankcijām pret darba devējiem galvenos noteikumus. Komisija aicina dalībvalstis īstenot šajā paziņojumā izklāstītos galvenos ieteikumus. Komisija sekmēs dialogu ar dalībvalstu iestādēm un dažādām ieinteresētajām personām, cita starpā 2021. gadā atsākot darbu tās Neatbilstīgās migrācijas ekspertu īpašajā grupā Direktīvas par sankcijām pret darba devējiem jautājumos. Ekspertu grupas darba mērķis ir uzlabot labās prakses noteikšanu un apmaiņu dalībvalstu starpā, kā arī atbalstīt tās, strukturēti skaidrojot un īstenojot direktīvas noteikumus. Šajā nolūkā Komisija **cieši sadarbosies ar ieinteresētajām personām**, piemēram, valsts darba inspekcijām un imigrācijas iestādēm, arodbiedrībām, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, sociālajiem partneriem un starptautiskajām organizācijām. Attiecīgā gadījumā Komisija lūgs Eiropas platformas nedeklarēta darba novēršanai speciālās zināšanas.

Atbalstot dalībvalstis to īstenošanas centienos, Komisija arī pastāvīgi uzraudzīs direktīvas īstenošanu un pievērsīsies tās **iedarbīgai izpildes panākšanai**. Pieņemot šo paziņojumu, Komisija arī uzsāks sadarbību ar attiecīgajām dalībvalstu iestādēm, lai saņemtu papildu informāciju par to galveno pienākumu īstenošanu sankciju, pārbaužu un migrantu tiesību aizsardzības jomā, kuri izriet no direktīvas un kuru mērķis ir noteikt iespējamus risinājumus. Attiecīgā gadījumā Komisija uzsāks **pārkāpuma** procedūru.

Līdz 2022. gada beigām Komisija īstenos pasākumus, kas izklāstīti šajā paziņojumā, un ne vēlāk kā nākamajā īstenošanas paziņojumā 2024. gadā **informēs par sasniegtajiem rezultātiem**. Ņemot vērā progresu, kas panākts, īstenojot šajā paziņojumā sniegtos ieteikumus, atjaunotos īstenošanas un izpildes panākšanas centienus un iespējamos notikumus nelikumīgās nodarbinātības jomā, kā arī to, vai Direktīva par sankcijām pret darba devējiem joprojām ir piemērota cīņai pret tiem, Komisija izlems, vai ir vajadzīgs grozīt spēkā esošo tiesisko regulējumu.

TABULAS

1. tabula. Finansiālās sankcijas

DV	F/J persona*	Finansiālo sankciju summa			5. panta 3. punkts**	5. panta 2. punkta b) apakšpunkts***	Izmaiņas
		Minimālā summa	Fiksēta summa	Maksimālā summa			
Katram nelikumīgi nodarbinātam neatbilstīgam migrantam piemērotais sods							
AT	FP/JP	1000 EUR/ 4000 EUR		10 000 EUR/50 000 EUR	NĒ	Papildus	Bez izmaiņām
BE	FP/JP	300 EUR		3000 EUR	NĒ	Papildus	Bez izmaiņām
BG	FP	500 BGN/ 1000 BGN (255 EUR/511 EUR)		7500 BGN/15 000 BGN (3834 EUR/7669 EUR)	NĒ	Papildus	Bulgārija ir palielinājusi naudas soda summu. Iepriekš naudas sods fiziskai personai bija no 500 BGN/1000 BGN līdz 5000 BGN/10 000 BGN. Juridiskai personai naudas sods bija līdz 20 000 BGN/40 000 BGN.
	JP	BGN 2000/4000 (1022 EUR/2045 EUR)		30 000 BGN/60 000 BGN (15 339 EUR/30 678 EUR)			
CY	FP/JP	1500 EUR		3000 EUR	JĀ	Papildus	Kipras valdība ir iesniegusi parlamentam likumprojektu, lai palielinātu administratīvos naudas sodus nolūkā padarīt sodus atturošākus. Tiek plānots, ka likumprojekts tiks pieņemts tuvāko nedēļu laikā.
EE	FP			1200 EUR	NĒ	Papildus	Bez izmaiņām
	JP			3200 EUR			
EL	FP/JP		5000 EUR/ 10 000 EUR		NĒ	Papildus	Grieķija ir palielinājusi sodu līmeni. Iepriekš naudas sods bija no 3000 EUR līdz 15 000 EUR.
ES	FP/JP	500 EUR		100 000 EUR	NĒ	Papildus	Spānija ir palielinājusi naudas soda summu, kas iepriekš bija no 6001 EUR līdz 60 000 EUR.
FR	FP/JP	6980 EUR		15 000 EUR/75 000 EUR	NĒ	Papildus	Francija mainīja naudas soda summu, lai labāk ņemtu vērā faktiskos apstākļus (2013. gada 4. jūnija dekrēts).
HR	FP	10 000 HRK (1334 EUR)		30 000 HRK (4002 EUR)		Papildus	
	JP	70 000 HRK (9338 EUR)		150 000 HRK (20 010 EUR)	JĀ		

HU	FP/JP	4 minimālās algas		15 minimālās algas	JĀ	Papildus	Minimālā alga 161 000 HUF mēnesī (465 129 EUR) 2020. gadā
IT	FP	1800 EUR		43 200 EUR	JĀ	Ņemts vērā	Itālija ir palielinājusi soda summu. Iepriekš naudas sods bija no 1500 EUR līdz 12 000 EUR.
LT	FP	869 EUR/2896 EUR		2896 EUR/5792 EUR	NĒ	Papildus	Izmaiņas spēkā no 1.1. 2017.
	JP	1000 EUR/5000 EUR		5000 EUR/6000 EUR			
LU	FP/JP		2500 EUR		NĒ	Papildus	Bez izmaiņām
NL	FP			11 250 EUR	JĀ	Ņemts vērā	Nīderlande ir palielinājusi naudas soda summu. Iepriekš naudas sods bija 4000 EUR fiziskai personai un līdz pat 8000 EUR juridiskai personai.
	JP			45 000 EUR			
RO	FP/JP	10 000 RON (2032 EUR)		20 000 RON (4064 EUR)	NĒ	Papildus	Rumānija ir palielinājusi naudas soda summu. Iepriekš naudas sods bija no 1500 ROL līdz 2000 ROL.
SE	FP/JP			36 396 SEK/47 300 SEK (3613 EUR/4696 EUR)	NĒ	Ņemts vērā	Zviedrija ir palielinājusi naudas soda summu.
SI	FP	2000 EUR		5000 EUR	NĒ	Papildus	Bez izmaiņām
	JP	4000 EUR		12 000 EUR			
Naudas soda noteikšanas laikā vērā ņemto neatbilstīgo migrantu skaits							
CZ	FP			5 000 000 CZK (196 900 EUR)	NĒ	Papildus	Čehija ir palielinājusi naudas sodu. Iepriekš naudas sods bija līdz 2 000 000 CZK.
	JP	50 000 CZK (1969 EUR)		10 000 000 CZK (393 800 EUR)			
DE	FP/JP			500 000 EUR	NĒ	Papildus	Bez izmaiņām
FI	FP/JP	1000 EUR		30 000 EUR	JĀ	Papildus	Bez izmaiņām
LV	FP	210 EUR		500 EUR	JĀ	Papildus	Bez izmaiņām
MT	FP/JP			11 646,87 EUR	NĒ	Papildus	Nav izmaiņu maksimālajā finansiālo sankciju summā, bet ir pievienoti papildu elementi, piemēram, iekļautas atgriešanas izmaksas un maksājumu sūtīšanas uz trešo valsti izmaksas.
PL	FP/JP	1000 PLN (223,1 EUR)		30 000 PLN (6693 EUR)	JĀ	Papildus	Bez izmaiņām
PT	FP/JP	2000 EUR		90 000 EUR	JĀ	Papildus	Bez izmaiņām
SK	FP/JP	2000 EUR		200 000 EUR	NĒ	Papildus	Bez izmaiņām

*FP/JP = fiziska persona / juridiska persona

**Direktīvas 2009/52/EK 5. panta 3. punkts: "*Dalībvalstis var noteikt samazinātas finansiālās sankcijas, ja darba devējs ir fiziska persona, kas nodarbina trešās valsts valstspiederīgos, kuri dalībvalstī uzturas nelikumīgi, savām personiskajām vajadzībām un darba apstākļi nav īpaši ekspluatējoši*".

***Direktīvas 2009/52/EK 5. panta 2. punkta b) apakšpunkts: "*Sankcijas par 3. pantā minētā aizlieguma pārkāpumu ietver:*
b) maksājumus nelikumīgi nodarbināto trešo valstu valstspiederīgo atgriešanas izdevumu segšanai gadījumos, kad īsteno atgriešanas procedūru. Tā vietā dalībvalstis var pieņemt lēmumu, ka a) apakšpunktā paredzētajās finansiālajās sankcijās ņem vērā vismaz vidējos atgriešanas izdevumus".
Valūtas maiņas kursi 11.6.2021.: 1 BGN = 0,5113 EUR, 1 CZK = 0,03938 EUR, 1 DKK = 0,134474 EUR, 1 HUF = 0,002889 EUR, 1 PLN = 0,2231 EUR, 1 RON = 0,2032 EUR, 1 SEK = 0,09929 EUR, 1 HRK = 0,1334 EUR

2. tabula. Kriminālsodi

DV	Sodi (cietumsoda ilgums un attiecīgā gadījumā naudas sods)					Piezīmes
	9. panta 1. punkta a) apakšpunkts "pārkāpums turpinās vai pastāvīgi atkārtojas"	9. panta 1. punkta b) apakšpunkts "vienlaikus nelikumīgi nodarbinot ievērojamu skaitu neatbilstīgo migrantu"	9. panta 1. punkta c) apakšpunkts "īpaši ekspluatējošos darba apstākļos"	9. panta 1. punkta d) apakšpunkts "darba devējs, kas apzināti izmanto cilvēku tirdzniecības upura darbu"	9. panta 1. punkta e) apakšpunkts "nepilngadīgu personu nelikumīga nodarbinātība"	
AT	naudas sods līdz 360 dienas izpeļņu apmērā vai cietumsods līdz sešiem mēnešiem	naudas sods līdz 360 dienas izpeļņu apmērā vai cietumsods līdz sešiem mēnešiem	cietumsods līdz diviem gadiem	cietumsods līdz diviem gadiem	naudas sods līdz 360 dienas izpeļņu apmērā vai cietumsods līdz sešiem mēnešiem	Naudas sods, kas var sasniegt 360 dienas izpeļņas, ir atkarīgs no pārkāpēja ienākumiem. Maksimālais finanšu sods var būt 1,8 miljoni EUR.
BE	cietumsods no sešiem mēnešiem līdz trīs gadiem un/vai naudas sods no 600 EUR līdz 6000 EUR		cietumsods no viena līdz pieciem gadiem un naudas sods no 500 EUR līdz 50 000 EUR	cietumsods no viena līdz pieciem gadiem un naudas sods no 500 EUR līdz 50 000 EUR	cietumsods no 10 līdz 15 gadiem un naudas sods no 1000 EUR līdz 100 000 EUR	4. līmeņa sods ir piemērojams tādu ārvalstnieku darba izmantošanai, kam nav atļauts uzturēties Beļģijā ilgāk kā trīs mēnešus.
BG	cietumsods no viena līdz pieciem gadiem un naudas sods no 5000 BGN (2554 EUR) līdz 50 000 BGN (25 564 EUR)	cietumsods līdz četriem gadiem un naudas sods no 2000 BGN (1022 EUR) līdz 20 000 BGN (10 225 EUR)	cietumsods no viena līdz pieciem gadiem un naudas sods no 5000 BGN (2554 EUR) līdz 50 000 BGN (25 564 EUR)	cietumsods līdz četriem gadiem un naudas sods no 2000 BGN (1022 EUR) līdz 20 000 BGN (10 225 EUR)	cietumsods no viena līdz pieciem gadiem un naudas sods no 3000 BGN (1534 EUR) līdz 30 000 BGN (15 338 EUR)	Sodi, kas uzskaitīti 9. panta 1. punkta b) apakšpunktā, ir piemērojami personai, kura vienlaikus nodarbina vismaz piecus ārvalstniekus, kuri uzturas nelikumīgi.
CY	Cietumsods līdz pieciem gadiem un/vai naudas sods, kas nav lielāks par 20 000 EUR					Visi apstākļi, kas norādīti 9. panta 1. punkta a)–e) apakšpunktā, var būt kumulatīvi vai aizstāt cits citu.
CZ	Cietumsods no sešiem mēnešiem līdz pieciem gadiem: cietumsods līdz sešiem mēnešiem, mantas vai cita īpašuma konfiskācija vai aizliegums veikt profesionālu darbību. - Cietumsods līdz vienam gadam, ja persona izdarījusi noziedzīgu nodarījumu — nelikumīgi nodarbinājusi ārvalstniekus organizētā grupā, par atalgojumu vai atkārtoti. - Cietumsods no sešiem mēnešiem līdz trīs gadiem, ja noziedzīga nodarījuma izdarītājs ir guvis ievērojamu labumu sev vai kādam citam. - Cietumsods no viena līdz pieciem gadiem un attiecīgā gadījumā arī mantas konfiskācija, ja noziedzīga nodarījuma izdarītājs sava noziedzīgā nodarījuma			-	cietumsods no sešiem mēnešiem līdz pieciem gadiem	Maksimālais naudas sods juridiskai personai ir 1 460 000 000 CZK (53 100 563 EUR).

	rezultātā ir guvis liela apmēra ieguvumu sev vai kādam citam.					
DE	cietumsods līdz vienam gadam vai naudas sods	cietumsods līdz vienam gadam vai naudas sods	cietumsods līdz trīs gadiem vai naudas sods (smagos gadījumos: no sešiem mēnešiem līdz pieciem gadiem)	cietumsods līdz trīs gadiem vai naudas sods	cietumsods līdz vienam gadam vai naudas sods	1. Ja noziedzīgais nodarījums veikts ar nodomu, maksimālais naudas sods 1 000 000 EUR. 2. Ja noziedzīgais nodarījums veikts nolaidības dēļ, maksimālais naudas sods 500 000 EUR.
EE	naudas sods 30–500 dienas izpeļņu apmērā (no 96 EUR līdz 1600 EUR) vai cietumsods līdz trīs gadiem					Juridiskām personām ir piemērojams tikai naudas sods (no 3200 EUR līdz 16 000 000 EUR) Juridiskas personas darbības piespiedu izbeigšana.
EL	cietumsods vismaz pieci mēneši			cietumsods vismaz seši mēneši	cietumsods vismaz seši mēneši	Netiek nošķirti darba devēji kā fiziskas un juridiskas personas.
ES	cietumsods no 3 līdz 18 mēnešiem un naudas sods 12–30 mēnešu apmērā	cietumsods no 6 mēnešiem līdz 6 gadiem un naudas sods 6–12 mēnešu apmērā	cietumsods no 2 līdz 5 gadiem un naudas sods 6–12 mēnešu apmērā	cietumsods no 2 līdz 5 gadiem un naudas sods 6–12 mēnešu apmērā	cietumsods no 3 līdz 18 mēnešiem un naudas sods 12–30 mēnešu apmērā	
FI	naudas sods vai cietumsods līdz vienam gadam					
FR	cietumsods līdz 10 gadiem un naudas sods 100 000 EUR					
HR	cietumsods no sešiem mēnešiem līdz pieciem gadiem					
HU	cietumsods līdz diviem gadiem	cietumsods līdz diviem gadiem	cietumsods līdz trīs gadiem	cietumsods līdz trīs gadiem	cietumsods līdz trīs gadiem	
IT	Cietumsods no 1 līdz 5 gadiem, atbildību pastiprinošu apstākļu gadījumā — no 5 līdz 15 gadiem					Itālija ir palielinājusi cietumsoda ilgumu. Iepriekš: cietumsods vismaz trīs mēneši un ne vairāk kā viens gads un naudas sods 5000 EUR par katru nelikumīgi nodarbinātu darba ņēmēju; sankcijas lielākas, ja darbības ir saistītas ar noziedzīgām darbībām saistībā ar peļņas gūšanu.
	Palielinājums par vienu trešo daļu līdz pusei no sankciju apjoma			Palielinājums par vienu trešo daļu līdz pusei no sankciju apjoma un naudas sods 25 000 EUR apmērā par katru iesaistīto personu	Palielinājums par vienu trešo daļu līdz pusei no sankciju apjoma un naudas sods 25 000 EUR apmērā par katru iesaistīt	

				o personu	
LT	naudas sods vai cietumsods līdz diviem gadiem	cietumsods līdz astoņiem gadiem	cietumsods no 2 līdz 10 gadiem; ja vismaz divas personas — no 4 līdz 12 gadiem		Konkrētas sankcijas juridiskām personām: 1) naudas sods (no 10 000 EUR līdz 5 000 000 EUR); 2) juridiskas personas darbības ierobežošana; 3) juridiskas personas likvidēšana.
LU	cietumsods no astoņām dienām līdz vienam gadam un/vai naudas sods no 2501 EUR līdz 20 000 EUR				Konkrētas sankcijas juridiskām personām: 1) naudas sods: minimālais — 500 EUR, maksimālais — 750 000 EUR; 2) īpašā konfiskācija; 3) izslēgšana no dalības valsts līguma īstenošanā; 4) likvidācija.
LV	īslaicīga brīvības atņemšana (cietumsods līdz trīs mēnešiem) vai piespiedu darbs, vai naudas sods (līdz 100 minimālajām mēnešalgām (50 000 EUR))				
MT	Naudas sods līdz 11 646,87 un/vai cietumsods līdz diviem gadiem. Sodu palielina par vienu vai divām pakāpēm atbilstoši atbildību pastiprinošiem apstākļiem, kas norādīti 9. panta 1. punkta a)–e) apakšpunktā.				Konkrētas sankcijas juridiskām personām: 1) maksimālais naudas sods — 2500 EUR; 2) jebkādas licences apturēšana vai atcelšana; 3) pagaidu vai pastāvīga slēgšana; 4) piespiedu likvidēšana.
NL	cietumsods līdz četriem gadiem vai 5. kategorijas naudas sods	cietumsods līdz četriem gadiem vai 5. kategorijas naudas sods; maksimālais sods par cilvēku tirdzniecību ir cietumsods uz laiku, kas nepārsniedz 12 gadus			Saskaņā ar krimināl kodeksu ir iespējama juridisko personu kriminālvajāšana. Juridiskām personām, kā arī vadītājam vai uzraudzītājam var piemērot sankcijas.
PL	Naudas sods (naudas sodu piemēro, izmantojot dienas likmi un nosakot likmju skaitu un vienas likmes summu). Vismazākā likme ir 100 un visaugstākā — 1 080 000 zloti vai brīvības ierobežošana uz 12 mēnešiem.	cietumsods līdz trīs gadiem	Naudas sods no 100 līdz 1 080 000 zlotiem vai brīvības ierobežošana		Konkrētas sankcijas juridiskām personām: 1) aizliegums reklamēt savu darbību, izgatavotās preces un sniegtos pakalpojumus, veicināt to noietu; 2) aizliegums izmantot tiesības gūt labumu no publiska finansiāla atbalsta; 3) aizliegums izmantot tiesības gūt labumu no starptautisko

						organizācijas atbalsta; 4) aizliegums izmantot tiesības piedalīties publiskajā iepirkumā; 5) aizliegums veikt noteiktu saimniecisku darbību; 6) tiesu nolēmumu publicēšana.
PT	cietumsods līdz vienam gadam vai naudas sods par laiku līdz 240 dienām (maksimālā summa — 120 000 EUR)	cietumsods līdz diviem gadiem vai naudas sods par laiku līdz 480 dienām (maksimālā summa — 240 000 EUR)	cietumsods no viena līdz pieciem gadiem	cietumsods no diviem līdz sešiem gadiem	cietumsods līdz diviem gadiem vai naudas sods par laiku līdz 480 dienām (maksimālā summa — 240 000 EUR)	Konkrēti juridiskajām personām: 1) naudas sods; 2) aizliegums iesaistīties darbībā uz laiku no trīs mēnešiem līdz pieciem gadiem
RO		cietumsods no viena līdz diviem gadiem vai naudas sods	cietumsods no sešiem mēnešiem līdz trīs gadiem	cietumsods no trīs mēnešiem līdz diviem gadiem	cietumsods no trīs mēnešiem līdz diviem gadiem	9. panta 1. punkta b) apakšpunktā norādītais sods ir piemērojams vairāk nekā piecu personu nodarbināšanai.
SE	naudas sods vai cietumsods līdz vienam gadam					Korporatīvais naudas sods vismaz 10 000 (1138 EUR) un ne vairāk kā 3 000 000 SEK (341 382 EUR). Turklāt Zviedrijas Krimināllikuma 36. panta 4. punktā ir atļauts konfiscēt noziedzīga nodarījuma rezultātā gūto peļņu. Tāpēc juridiska persona var zaudēt visu nelikumīgas nodarbinātības rezultātā gūto peļņu.
SI	cietumsods līdz diviem gadiem		cietumsods līdz trīs gadiem			Juridiskai personai piemērotā naudas soda summa ir atkarīga no soda smaguma (jo īpaši cietumsoda gadījumā), kas noteikts noziedzīga nodarījuma izdarītājam.
SK	cietumsods līdz diviem gadiem	cietumsods no sešiem mēnešiem līdz trīs gadiem				Juridiskajām personām piemērojamās sankcijas: summas no 800 EUR līdz 1 660 000 EUR konfiskācija; mantas konfiskācija.

3. tabula. Dalībvalstu 2019. gadā veiktās pārbaudes

	Pārbaudes		Rezultāti	
Dalībvalsts	**Absolūtos skaitļos**	**Visās nozarēs pārbaudīto darba devēju procentuālā daļa**	**To pārbaužu skaits, kuru laikā atklāti nelikumīgi nodarbināti darba ņēmēji**	**Atklāto nelikumīgi nodarbināto darba ņēmēju skaits**
Beļģija	14 658	6,3 %	1062	1629
Bulgārija	391	0,4 %	4	14
Čehija	8160	5,6 %	74	180
Vācija	98 224	6,0 %	Nav datu	Nav datu
Igaunija	100	0,2 %	0	44
Grieķija	21 244	9,4 %	30	41
Spānija	15 706	1,7 %	3215	4948
Francija	1286	0,1 %	1068	1800
Horvātija	10 100	2,8 %	142	321
Itālija	129 289	8,2 %	907	1608
Kipra	9203	126,1 %	68	104
Latvija	1518	0,8 %	6	6
Lietuva	7141	6,6 %	72	257
Luksemburga	5682	64,6 %	61	68
Ungārija	15 509	3,5 %	47	85
Malta	3920	6,1 %	13	22
Nīderlande	1746	0,5 %	386	405
Austrija	27 518	14,5 %	3345	5831
Polija	11 623	1,9 %	497	574
Portugāle	1167	0,6 %	0	757
Rumānija	1416	1,5 %	0	121
Slovēnija	10 444	32,0 %	96	0
Slovākija	23 891	36,6 %	5	7
Somija	19 765	6,3 %	17	53
Zviedrija	2675	0,5 %	331	584
Kopā	***442 376***	13,7 %	***11 446***	***19 459***

4. tabula. Dalībvalstu 2020. gadā veiktās pārbaudes

	Pārbaudes		Rezultāti	
Dalībvalsts	**Absolūtos skaitļos**	**Visās nozarēs pārbaudīto darba devēju procentuālā daļa**	**To pārbaužu skaits, kuru laikā atklāti nelikumīgi nodarbināti darba ņēmēji**	**Atklāto nelikumīgi nodarbināto darba ņēmēju skaits**
Beļģija	10 080	4,37 %	832	1371
Bulgārija	131	0,13 %	5	5
Čehija	5557	4,08 %	36	66
Vācija	Nav datu	Nav datu	Nav datu	Nav datu
Igaunija	388	1,30 %	53	132
Grieķija	10 904	10,61 %	27	41
Spānija	Nav datu	Nav datu	Nav datu	Nav datu
Francija	Nav datu	Nav datu	Nav datu	Nav datu
Horvātija	8101	2,15 %	133	232
Itālija	Nav datu	Nav datu	Nav datu	Nav datu
Kipra	Nav datu	Nav datu	Nav datu	Nav datu
Latvija	1239	0,68 %	8	8
Lietuva	4161	1,93 %	0	3
Luksemburga	12 728	Nav datu	54	70
Ungārija	Nav datu	Nav datu	Nav datu	Nav datu
Malta	3542	5,05 %	19	33
Nīderlande	Nav datu	Nav datu	Nav datu	Nav datu
Austrija	29 220	15,94 %	3483	5302
Polija	6823	1,17 %	320	426
Portugāle	631	1 %	Nav datu	239
Rumānija	724	Nav datu	Nav datu	53
Slovēnija	7826	Nav datu	104	Nav datu
Slovākija	13 182	19 %	6	44
Somija	14 593	4,55 %	2	6
Zviedrija	1695	0,31 %	239	406
Kopā	***131 525***	***4,82 %***	***5321***	***8437***